

Nina Leino
Opinnäytetyö 2022
Metropolia Ammattikorkeakoulu
Muotoilun tutkinto-ohjelma YAMK

Esteetön luontoretkeily

-millaisia tulevaisuuden toiveita käyttäjillä on?

Tiivistelmä

Nina Leino
Esteetön luontoretkeily
-millaisia tulevaisuuden toiveita käyttäjillä on?
52 sivua + 3 liitettä

Muotoilija YAMK 2022
Muotoilun tutkinto-ohjelma
Metropolia ammattikorkeakoulu
Ohjaaja Lehtori Merita Soini

Tämän opinnäytetyön aikana on tutkittu esteetöntä luontoretkeilyä toimintarajoitteisten käyttäjien näkökulmasta. Keskeisenä kysymyksenä on ollut saada selville, mitä käyttäjät ajattelevat esteettömästä luontoretkeilystä. Millaiset asiat toimivat ja mikä on esteenä luontoretkelle lähtemiseen? Tutkimuksen aikana on kuultu luontoalueiden ylläpitäjiä, kuten Metsähallituksen, luonnon virkistysalueiden sekä kuntien edustajia sekä myös luontomatkailun yrittäjiä. Opinnäytetyön tilaajana on ollut Suomen Paralympiakomitea ry.

Tutkimus toteutettiin käyttäjälähtöisenä palvelumuotoiluprosessina, jossa on ominaista etnografinen lähestymistapa. Muotoiluprosessin tutkimusvaiheessa aineiston keruu tapahtui käyttäen laadullisia tutkimusmenetelmiä, kuten havainnoimalla ja teemahaastatteluin. Laadullisen aineiston tueksi teetettiin kyselyaineisto, johon saatiin 106 vastausta. Tutkimusaineiston pohjalta visualisoitiin luontoretkeilijän palvelupolku, josta nostettiin esiin viisi muotoiluajuria eli design driveria.

Palvelumuotoiluun kuuluu oleellisesti asiakkaan äänen kuuleminen prosessin eri vaiheissa. Tutkimuksen yhteydessä järjestettiin osallistava ideointityöpaja. Työpajan lopputulemana nähtiin tärkeimmäksi tavoitteeksi löytää ratkaisu, miten saada esteettömän luontoretkeilijän vertaiskokemukset kuuluviin. Koettiin, että retkeilykokemuksen ja hyvin ideoiden jakaminen herättää innostuksen ja rohkaisee lähtemään luontoon. Prototyypinä syntyi Esteettömyyden kompassi -mobiilisovellus sekä sitä tukevat verkkosivut.

Yhdenvertainen mahdollisuus liikkua luonnossa ei vielä kaikilta osin toteudu. Tutkimus on osoittanut, että tahtotilaa edistää esteetöntä luontoretkeilyä löytyy. Esteettömiä retkikohteita ja tietoa palveluista löytyy, mutta käyttäjän on vaikea löytää sitä. Prototyypin idean mukaiselle tietoa kokoavalle, valtakunnalliselle esteettömän luontoretkeilyn sovellukselle ja verkkosivustolle on selkeä tarve.

Avainsanat:
esteettömyys, digitaalinen saavutettavuus, luontoretkeily, toimintarajoitteinen käyttäjä, palvelumuotoilu, Design for All

Abstract

Nina Leino
Barrier-free Nature Hiking
-What Are the Future Expectations of Users?
52 pages + 3 attachments

Master of Design 2022
Master's Degree Programme in Design
Metropolia University of Applied Sciences
Instructor Senior Lecturer Merita Soini

During this thesis accessible excursions to nature have been studied from the perspective of users with disabilities. The key question has been to find out what users think about accessible nature excursions. What are the factors that enable and factors that work as an obstacle for them going on a trip to nature? During the study there have been consulted, administrators of nature areas, such as representatives of Metsähallitus, different outdoor recreation areas and municipalities, as well as nature tourism entrepreneurs. The thesis has been commissioned by the Finnish Paralympic Committee.

The study was conducted as a user-driven service design process characterized by ethnographic approach. During the research phase of the design process, the material was collected using qualitative research methods, such as observation and thematic interviews. To support the qualitative data, a questionnaire was commissioned, which received 106 responses. Based on the research material, the service path of a nature goer was visualized and five design drivers were highlighted from it. Service design essentially involves hearing the customer's voice at different stages of the process. A participative brainstorming workshop was organized as part of the research process. As a result of the workshop was found out, that the main goal was to find a solution to make visible the peer experiences of nature goers on accessible nature excursions. The participants felt that sharing the hiking experience and great ideas arouses enthusiasm and encourages you to go out in nature. The Accessibility Compass mobile application and the supporting website were created as a prototype.

Equality in opportunities to go to nature is not yet fully realized. Research has shown that the will to promote accessible excursions to nature can be found. Accessible travel destinations and information about the services can be found, but it can be difficult to find. There is a clear need for a nationwide interactive application that would gather information for accessible trails and nature tourism services based on the idea of the prototype developed during the research project.

Keywords:
accessibility, digital accessibility, nature hiking, user with disabilities, service design, Design for All

Sisällys

OSA 1 JOHDANTO	1
1.1. Toimeksiantajana järjestö	3
1.2. Tutkimusaihe ja -kysymykset	4
OSA 2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
2.1. Tutkimusaiheeseen liittyvää lainsäädäntöä	7
2.2. Toimintarajoitteinen käyttäjä	8
2.3. Soveltava luontoliikunta	9
2.4. Esteettömyys luontoretkeilyssä	10
2.5. Digitaalinen saavutettavuus	12
2.6. Palvelumuotoilu	14
2.7. Design for All	16
OSA 3 MUOTOILUPROSESSI	17
3.1. Aineiston keruu ja analysointi	19
3.2. Ideointivaiheesta prototyypin alkumetreille	32
3.3. Prototyyppi ja sen testaus	37
OSA 4 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
Lähdeluettelo	49
Liitteet	53

Kiitos

Ennen kaikkea kiitän kaikkia teitä, jotka olette jakaneet ajatuksianne ja vahvistaneet pohdintojani esteettömästä luontoretkeilystä. Kiitos myös teille, joiden kanssa olen päässyt retkeilemään. Suomen Paralympiakomitea ry Aija Saari ja Petri Rissanen, kiitos kaikesta tuestanne sekä ajatuksia herättävistä keskusteluista. Kiitos kuuluu myös opinnäytetyön ohjaajalle Merita Soinille. Dear Husband ja pojat, kiitos jaksamisesta!

1

1. Johdanto

Tätä muotoilija YAMK tutkintoon liittyvää opinnäytetyön aihetta on lähestytty palvelumuotoilun keinoin. Tutkimuksen aiheena on esteetön luontoretkeily ja tutkimuksen keskiössä ovat olleet toimintarajoitteiset luonnossa liikkujat. Muotoilumenetelmä tukee käyttäjäymmärryksen luomista ja tarkoituksena on ollut ymmärtää, että miten toimintarajoitteinen luonnossa liikkuja kokee luontoretkeilyn. Tavoitteena on ollut myös selvittää, että millaiset asiat saavat luonnossa liikkujan kokemaan luontoretken onnistuneeksi ja mitkä asiat ovat niitä, jotka estävät toimintarajoitteista lähtemään luontoon.

Työn toimeksiantajana on ollut valtakunnallinen urheilu- ja liikuntajärjestö Suomen Paralympiakomitea ry. Lähestyin opinnäytetyön aiheen kanssa järjestöä, koska heillä on keskeinen rooli esteettömän luontoretkeilyn edistämässä. Tavoitteenani oli kehittää ja syventää omaa esteettömyys- ja saavutettavuusosaamistani. Opinnäytetyön myötä Paralympiakomitean välillä kasvoi muotoiluymmärrys sekä toi ennen kaikkea uusia keinoja, kuinka huomioida käyttäjäryhmiä suunnitteluprosessien eri vaiheissa.

Palvelumuotoiluprosessi kulki hyvin tyypilliseen tapaan aiheen havainto- ja tutkimusvaiheesta ongelman ymmärtämiseen ja tiedon analysointiin. Aihetta lähestyttiin etnografisin ottein. Tutkimuksessa käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä, kuten havainnointia ja teemahaastatteluja. Laadullisen aineiston tueksi toteutettiin kyselyaineisto, johon saatiin vastauksia 106 henkilöltä. Työpajassa ideoitiin

ratkaisuehdotuksia tutkimusvaiheesta nousseiden muotoiluohjureiden pohjalta. Nämä design driverit olivat niitä, jotka tutkimuksen mukaan käyttäjät kokivat luontoretkeilyn esteiksi. Luontoon lähtemisen esteet olivat esteettömien luontokohteiden ja retkeä tukevien palveluiden informaation heikkous, apuvälinetieto ja niiden saatavuus retkikohteisiin, retki-alueen palveluiden ennakkotietojen ristiriitaisuus todellisuuden kanssa sekä koettiin, ettei ole paikkaa vertaiskokemuksille ja yhteisölliselle keskustelulle.

Yhteisymmärryksellä nähtiin verstaaskokemusten ja yhteisöllisyyden tukemisella niin vahva merkitys esteettömän luontoretken edistämässä, että ajatusta lähdetiin viemään jatkoideoinnin kautta prototyyppiksi. Suunnittelun lopputulemana on yhteisöllinen Esteettömyyden kompassi -mobiilisovellus, jota tukee verkkosivut. Esteettömyyden kompassissa voi kohdata kaikki esteettömistä luontoretkeilystä kiinnostuneet, mutta ennen kaikkea toimintarajoitteiset käyttäjät, palvelun tarjoajat sekä luontoalueiden ylläpitäjät.

Opinnäytetyön aihe on erittäin ajankohtainen ja sillä on yhteiskunnallista merkitystä. Ympäristöministeriön johdolla ollaan laatimassa Kansallista luonnon virkistyskäytön strategiaa ensimmäistä kertaa Suomessa. Lausuntoyhteenvedossa ollaan otettu muun muassa kantaa luonnon saavutettavuuteen sekä pohdittu ulkoilutietokantaa. (Ympäristöministeriö, 2021.)

1.1. Toimeksiantajana järjestö

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Suomen Paralympiakomitea ry. Valtakunnallinen kattojärjestö tekee näkyvää työtä soveltavan luontoliikunnan edistämisen eteen yhteistyössä kansainvälisten sekä kansallisten toimijoiden kanssa. Tästä syystä oli luontevaa lähestyä kyseistä järjestöä esteettömään luontoliikuntaan liittyvällä aiheella.

Suomen Paralympiakomitea on valtakunnallinen urheilu- ja liikuntajärjestö liikunta-, näkö- ja kehitysvammaisille sekä elinsiirron saaneille ja dialyysissä oleville henkilöille. Paralympiakomitean tehtävänä on kehittää ja koordinoida suomalaista vammaisurheilua ja -liikuntaa matalan kynnyksen harrastamisesta aina kansainväliseen huippu-urheiluun saakka.

Nykyinen Suomen Paralympiakomitea aloitti toimintansa vuoden 2020 alussa, kun Suomen Vammaisurheilu ja -liikunta VAAU sekä Suomen Paralympiakomitea yhdistyivät koko suomalaisen vammaisurheilun ja -liikunnan kattavaksi järjestöksi (pois lukien kuulovammaisten urheilu ja liikunta, joista vastaa Suomen Kuurojen Urheiluliitto). (kts. Suomen Paralympiakomitea verkkosivut.)

Opinnäytetyön yhteyshenkilöinä Suomen Paralympiakomitealla ovat olleet tutkimuspäällikkö Aija Saari sekä luontoliikuntaan erikoistunut projektipäällikkö Petri Rissanen.

Kuva 1. Suomen Paralympiakomitean logo
Lähde: Suomen Paralympiakomitea

1.2. Tutkimusaihe ja -kysymykset

Kuvailisin omaa luonnossa liikkumista hyvinvointini lähteeksi. Luonnossa liikkuminen merkitsee minulle lähialueeni puistoalueilla kulkemista, useamman yön kestäviä vaelluksia, marjastusta ja sienestystä, vesillä liikkumista sekä luontoa kunnioittavaa kulkemista ympärivuotisesti. Olen tottunut retkeilijä ja kasvanut partioharrastuksen parissa. Minulla on ollut lapsesta lähtien mahtavia retkeilyn esikuvia, niin harrastuksen parista kuin lähipiiristäni. Luontoretkillä lähtemiseen minulla ei ole suurempia esteitä ja kulkemaan pääsen ilman toimintarajoitteita.

Toimin rakennetun ympäristön esteettömyyden asiantuntijana lähinnä ikääntyneiden asumisen parissa. Tutkimusaiheen valinnan

lähtökohtana ja tavoitteena oli syventää esteettömyys- ja saavutettavuusosaamistani.

Joulukuussa 2020 toimeksiantajan edustajien Aija Saaren ja Petri Rissanen kanssa käytyjen keskustelujen yhteydessä pohdittiin yhdessä tutkimusaihetta ja sen rajaamista. Näiden keskustelujen pohjalta nousi ajatus aiheesta, joka liittyy esteettömän luontoretkeilyn asiakasymmärrykseen. Tämä aihe on tärkeä siksi, ettei Suomen Paralympiakomitealla ollut riittävästi tutkittua tietoa siitä, mitä käyttäjät todella ajattelevat esteettömästä luontoretkeilystä. Myös lisäkokemus ja oppi palvelumuotoilusta sekä muotoiluymmärryksen kasvattaminen nähtiin järjestössä merkitykselliseksi.

Myöskään tutkimusaiheen yhteiskunnallista merkitystä ei voi väheksyä. Yhdenvertainen mahdollisuus harrastaa on jokaisen perusoikeus.

Tutkimuksen tavoitteena on luoda asiakasymmärrystä ja ymmärtää paremmin, mitä toimintarajoitteiset ajattelevat luonnossa liikkumisesta ja luontoretkeilystä. Tutkimuksessa on tarkoituksena tutkia ja myös löytää samalla näkökulmia sille, millaiset asiat ovat mahdollisesti esteenä luontoon lähtemiselle. Näiden esteiden ratkomiseen on tutkimuksessa pyritty löytämään ratkaisuja palvelumuotoilun keinoin. Alla olevat tutkimuskysymykset muo- voutuivat ohjaamaan tutkimusta ja muotoiluprosessia.

Mitä on esteetön luontoretkeily ja miten sitä tulee kuvailla?
Millaisia odotuksia käyttäjillä on esteettömästä luontoretkeilystä?
Mitä keinoja on toteuttaa kokonaisvaltaisempaa esteetöntä luontoretkeilyä?
Mistä käyttäjä löytää tietoa esteettömästä luontoretkeilystä?

2

2. Teoreettinen viitekehys

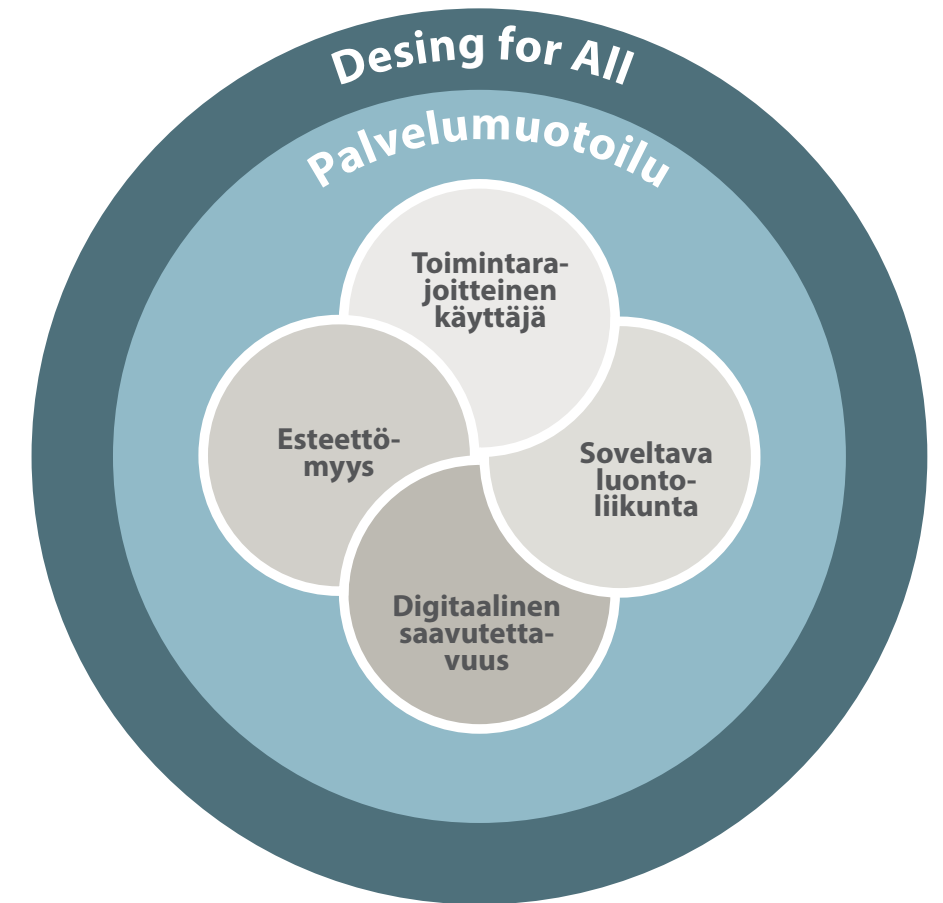
Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan esteettömään luontoretkeilyyn liittyvää lainsäädäntöä sekä esitellään aiheeseen liittyvää tutkittua tietoa. Kerrotaan, mitä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan toimintarajoitteisella käyttäjällä ja sitä kautta tehdystä työn rajauksesta. Lisäksi viitekehyksessä avataan lyhyesti, mitä tarkoittaa digitaalinen saavutettavuus. Luontoreittien esteettömyyden määrittämiseen löytyy työkalu. Viitekehyksessä määritetään, mitä esteettömyydellä tarkoitetaan tässä yhteydessä.

Opinnäytetyössä on lähestytty tutkimusta palvelumuotoilun menetelmin. Muotoilun keinoin on saavutettu käyttäjälähtöinen ymmärrys esteettömään luontoretkeilyyn liittyvistä ilmiöistä. Opinnäytetyön muotoiluprosessin kuvaus kertoo niistä ratkaisuisista, joita tässä muotoiluprosessissa on käytetty. (Kananen, 2010.)

YK:n vammaissopimuksen artiklaan 2 viitaten, kaikille sopiva suunnittelu eli Universal Design tai Design for All -ajattelu tulisi ol-

la keskeinen ajatus aina, kun suunnitellaan tuotetta, ympäristöä, ohjelmia ja palveluja. Vammaisella henkilöllä tulisi olla mahdollisuus

käyttää niitä ilman mukautuksia ja erikoissuunnittelua. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016.)

Kuva 2. Teoreettinen viitekehys. Lähde: NL

2.1. Tutkimusaiheeseen liittyvää lainsäädäntöä

Valtioneuvoston julkaisusarjassa on julkaistu joulukuussa 2021 raportti, jossa tarkastellaan YK:n vammaissopimuksen valossa rakennetun ympäristön esteettömyyttä sekä siihen liittyvän lainsäädännön toimivuutta ja ohjaustarvetta. Tässä selvityksessä on myös huomioitu luontoalueiden esteettömyys. Raportin tekijöinä ovat olleet Laura Arpiainen, Satu Wäre Åkerblom, Eeva Hillukkala, Raisa Mäkinen sekä Vera Roberts.

Suomen kansalaisena meidän perusoikeuksiimme kuuluu yhdenvertaisuuden periaate, jossa ketään ei saa asettaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan esimerkiksi iän, terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. (Suomen perustuslaki 731/1999.) Myös Yhdenvertaisuuslain 3 luku 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohutuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä. Tämä kohta velvoittaa huomioimaan, että vammaisuus, toimintakyky tai terveydentila eivät estä julkisten palveluiden, kuten kansallispuistojen ja retkeilykohteiden esteetöntä käyttöä. (Arpiainen ym. 2021.) Lisäksi Suomi sitoutunut noudattamaan ja turvaamaan YK:n yleissopimusta vammaisen henkilön oikeuksista, jossa mm. varmistetaan mahdollisimman itsenäinen mahdollisuus liikkumiseen sekä varmistetaan liikkumisen apuvälineiden saatavuus (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016). Kuten totesin, niin yhdenvertaisuuden pe-

riaate on perusoikeus ja se on kirjattu moneen lain osaan, kuten esimerkiksi Liikuntalakiin (Liikuntalaki 390/2015.) Liikuntalaki ei kuitenkaan tunnista liikuntapaikoiksi virkistysalueita tai luontoalueita, joilla on runsaan ulkoilukäytön vuoksi virkistyskäytön ohjaamistarvetta. Urheilureitit ovat liikuntapaikkojen määritelmän mukaan maastoliikuntapaikkoja. (Suomen Latu, 2015.)

Julkisten toimijoiden digitaalisten palveluiden saavutettavuutta ohjaa voimassa oleva Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta eli ns. digilaki (306/2019). EU:n esteettömyysdirektiivin (Direktiivi EU 2019/882) voimaan tulo kesäkuussa 2022 laajentaa digitaalisen saavutettavuuden velvoitteita myös yksityisen sektorin tuotteille ja palveluille.

Rakennetun ympäristön esteettömyyttä ja käytöturvallisuutta ohjataan useamman lain, asetuksen ja ohjeen kautta. Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) säädetään suunnittelua, rakentamista sekä myös käyttöä. Laissa ohjataan ottamaan huomioon eri käyttäjäryhmät, kuten lapset, vanhukset ja vammaiset henkilöt. Rakennushankkeiden osalta on huolehdittava, että rakennuksen ja sen pihaja oleskelualueiden suunnittelussa ja rakentamisessa huomioidaan esteettömyys ja käytettävyys. On olemassa Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017), mutta siinäkään ei oteta kantaa luontoalueiden esteettömyyteen.

Muun muassa Maastoliikennelaissa (1710/1999) otetaan kantaa vammaisen henkilön ja hänen avus-

tajansa liikkumiseen maastossa. Mitä tulee luontoalueiden esteettömyyteen liittyvään lainsäädäntöön ja kuten Arpiainen & kumppanit ovat raportissaan todenneet, niin julkisten ulkotilojen, kuten katujen, puistojen ja luontokohteiden, esteettömyydestä ei ole olemassa lainsäädäntöä. Samalla he toteavat, et-

tei Suomessa ei ole tilastoja, joiden avulla esteettömyyden tilaa voidaan kuvata. Kehittämiskohteeksi tunnistettiin järjestelmällinen tiedonkeruu rakennetun ympäristön esteettömyyden tilasta ja käsitteiden yhdenmukaistaminen. Esteettömyyden toteutumisen tunnusluvut tulee määrittellä monialaisesti.

2.2. Toimintarajoitteinen käyttäjä

YK:n vammaissopimuksessa on vammaisuuden määritelmä seuraava: Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeudesta, 2016.)

Vammaissopimuksen englanninkielisessä alkuperäisversiossa käytetään termiä "persons with disabilities". Suomeksi se kääntyy yleensä "vammat henkilöt", mutta "disability" tarkoittaa vammaisuuden lisäksi toimintarajoitetta. Suomalainen käänös ei myöskään tavoita sitä englanninkielisen käsitteen viestiä, että kyseessä on henkilö, jonka eräänä piirteenä on toimintarajoite. (Nurmi-Koikkalainen ym. 2017.)

Tässä opinnäytetyössä huomioitiin eettinen näkökulma, niin että jokaisen henkilön arvoa ja itsemääräämisoikeutta pyrittiin kunnioittamaan. Esimerkiksi haastattelutilanteissa kerrottiin ja noudatettiin turvallisemman tilan periaatetta sekä jokainen sai kertoa itsestään ja toimintarajoitteestaan vain sen mitä tahtoi. Siltä osin, kun toimintarajoite otettiin huomioon, niin se perustui Washington Group toimintakykykymittariston määrittästä soveltaen (The Washington Group, 2019.):

- näkeminen
- kuuleminen
- liikkuminen
- kognitio
- kommunikointi

Esteettömästä ja saavutettavasta toimintaympäristöstä hyötyvät kaikki, joka myös on tunnistettu tämän opinnäytetyön yhteydessä. Työn alkuvaiheessa tehtiin kuitenkin tutkimuksen rajaus käyttäjäryhmän mukaan. Ymmärretään, että myös lapsiperheet tai ikääntyvä väestö hyötyy esteettömyydestä, mutta tässä tutkimuksessa käyttäjä on edellä mainitun toimintakykykymittariston mukainen toimintarajoitteinen henkilö.

2.3. Soveltava luontoliikunta

Luonnossa oleilu on tutkitusti hyvinvoinnin lähde ja vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti. Fyysisen aktiivisuuden lisääntyminen vaikuttaa yleisesti ihmisen virkeyteen, mielialan kohoamiseen sekä fyysiset oireet vähenevät. Luonnossa liikkuminen on palauttavaa ja psyykkisen hyvinvoinnin lisääjä. Lisäksi sosiaalinen, yhdessä luontoon liikkuminen lisää muun muassa merkityksellisyyttä. (Sitra, 2013.)

Soveltavalla liikunnalla tarkoitetaan sellaisten henkilöiden liikuntaa, joiden on vamma, sairauden, toimintakyvyn heikentymisen tai sosiaalisen tilanteen vuoksi vaikea osallistua yleisesti tarjolla olevaan liikuntaan. Liikunta vaatii tällöin soveltamista ja erityisosaamista. Soveltavan liikunnan kohderyhmään kuuluvia arvioidaan olevan noin 15 % Suomen väestöstä, eli vajaa miljoona suomalaista. (Metsähallitus, 2019.)

Tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan esteettömällä luontoliikunnalla tai luontoretkeilyllä soveltavaa luontoliikuntaa. Ei pelkästään tässä työssä vaan muutenkin toimintarajoitteisuuteen ja soveltavaan liikuntaan liittyvä terminologia on kirjavaa ja käsitteet vaihtelevat riippuen toimintaympäristöstä ja kontekstista. Yhteisen käsitteistön luomiseen onkin käynnissä sanastohanke, jonka tavoitteena on luoda sanasto, joka on tulevaisuudessa kaikkien hyödynnettävissä. Sanaston arvioitu valmistumisaika on syksy 2022. (kts. Liikuntatieteellinen Seura verkkosivut.)

UKK-instituutti on laatinut eri liikkujille viikoittaisen liikkumisen suosituksia. Myös soveltaen liikkuvalla on laadittu oma suositus. Kuvan 3 suositusmerkissä toimintarajoitteinen liikkuja on aikuinen, jonka liikkuminen on jonkin verran vaikeutunut tai joka kävelee apuvälinettä käyttäen tai liikkuu pyörätuolilla. (UKK-instituutti, 2020.)

UKK-instituutti on laatinut eri liikkujille viikoittaisen liikkumisen suosituksia. Myös soveltaen liikkuvalla on laadittu oma suositus. Kuvan 3 suositusmerkissä toimintarajoitteinen liikkuja on aikuinen, jonka liikkuminen on jonkin verran vaikeutunut tai joka kävelee apuvälinettä käyttäen tai liikkuu pyörätuolilla. (UKK-instituutti, 2020.)

SOVELTAEN LIKKUMALLA HYVINVOINTIA

Soveltava viikoittainen liikkumisen suositus aikuisille, joiden liikkuminen on vaikeutunut

UKK-instituutti
www.ukkinstituutti.fi

Kuva 3. Liikuntasuositus. Lähde: UKK-instituutti

2.4. Esteettömyys luontoretkeilyssä

Kuten on jo aiemmin todettu, esteetön ympäristö palvelee kaikkia, ei vain toimintarajoitteisia henkilöitä. Toimintarajoitteisten henkilöiden kirjo on moninainen, eikä toimintarajoitteen muodon tai laajuuden mukaan voi lähettää tekemään johtopäätöksiä siitä, millainen luonnossa liikkuja hän on. Sosiaali- ja terveyspalveluiden yhdenvertaisuuden käsitteenä määritetään esteettömyys, joka toteutuu, kun ympäristöstä poistetaan mahdollisimman monet liikkumisen, toimimisen, näkemisen, kuulemisen, ymmärtämisen ja kommunikoinnin esteet. (THL, 2019.)

Miten esteettömyys määritetään luontokohteissa? Suomen Paralympiakomitean johdolla toteutettiin 2018–2020 kaksivuotinen Esteetön eräpolku-hanke. Hankkeessa muina toimijoina olivat Metsähallituksen Luontopalvelut sekä Invalidiliiton Esteettömyyskeskus ESKE. Hankkeen tavoitteena oli kehittää luonto-olosuhteisiin soveltuvia esteettömyyden kartoitusmenetelmiä ja laatia ohjeet luontoreittien esteettömyydestä tiedottamiseen. Kartoitusmenetelmä pohjautuu rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitusmenetelmään ESKEH. (kts. Invalidiliitto, 2019.) Menetelmässä on kaksi kartoituslomakesarjaa; esteetön reitti ja vaativa esteetön reitti. Kartoitusmenetelmällä havainnoidaan maastossa reittiympäristöä sekä myös reitistöön liittyviä rakennelmia, kuten taukopaikkoja, laavuja, näköalatasanteita ja lintutorneja. Kartoitustilanteessa syntyneitä havaintomateriaalia voidaan käyttää hyödyksi, kun laaditaan reittikuvauksia tai kun sanoitetaan alueen palveluja esimerkiksi markkinointimateriaa-

lia varten. (Saari ym, 2020.)

Liikkumisympäristöjen reittien suunnittelussa on huomioitava esimerkiksi se, että reittien nähtävyydet, kohokohdat olisivat saavutettavissa myös toimintarajoitteisena. Etukäteistieto, reittiopasteet ja opastus ovat merkityksellisiä, kun valitaan luontokohdetta. Myös reitin fyysinen saavutettavuus kulkuyhteyksineen kuuluu esteettömyyteen. Levähdys-, tauko- ja yöpymispaikkojen suunnitteluun voi soveltaa rakennetun ympäristön esteettömyyden mitoitussuhteita sekä standardeja. (kts. Kilpelä, 2019.)

Kuva 4. Käsikäyttöinen maastopyörä. Lähde: NL

Luontoreittien esteettömyyden kartoitusmenetelmän mukaiset reittiluokitukset:

ESTEETÖN REITTI

Esteettömällä luontoreitillä (merkki E178) on mahdollista liikkua pyörätuolilla kelaten tai muulla päivittäisessä käytössä olevalla liikkumisen apuvälineellä. Esteetön luontoreitti on useimmiten rakennettu, kovapintainen eikä reitillä ole kulkua haittaavia esteitä, kuten juurakoita, kuoppia tai pehmeitä kohtia. Reitit pituuskaltevuus on enintään 8 % ja sivuttaiskaltevuus enintään 3 %. Reitit leveys on vähintään 1200 mm. (Saari ym, 2020.)

Kuva 5. Merkki E178
Lähde: Paralympiakomitea

VAATIVA ESTEETÖN REITTI

Vaativalla esteettömällä luontoreitillä (merkki E179) liikkumiseen tarvitaan usein avustaja ja luonnossa liikkumiseen tarkoitettu tai sitä helpottava apuväline. Vaativa esteetön luontoreitti voi olla rakennettu, mutta useimmiten se on rakentamaton ja luonnontekoinen sekä fyysisesti vaativampi kuin esteetön luontoreitti. Reittipohja voi olla pehmeä ja sillä voi olla juuria ja kiviä. Paikoitellen reitin pituuskaltevuus voi ylittää 8 % ja sivuttaiskaltevuus voi ylittää 3 %. Reitit leveys voi olla alle 1200 mm. (Saari ym, 2020.)

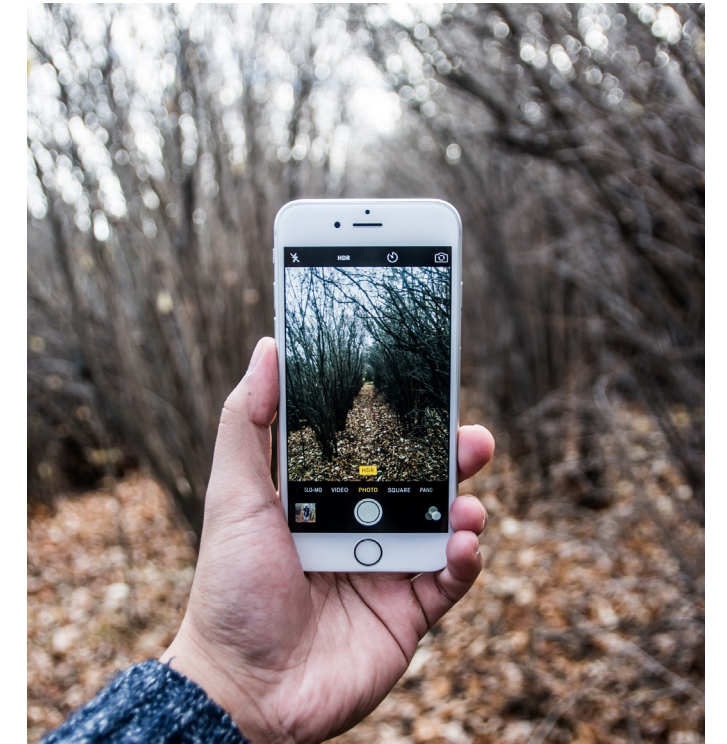
Kuva 6. Merkki E179
Lähde: Paralympiakomitea

2.5. Digitaalinen saavutettavuus

Esteettömän luontoretkeilyn yhteydessä retken suunnittelu lähtee usein retkipaikan ja reitin suunnittelulla sekä lisäksi etsitään erilaisia palveluja tukemaan retkielämystä. Yleensä tietoa lähdetään etsimään internetistä. Retkeilyyn liittyviä palveluja on useita ja tiedot palveluista on vaikeasti löydettävissä tai niitä joutuu etsimään useista eri lähteistä. Se, ettei löydä tietoa retkikohteesta voi olla este luontoon lähtemiselle.

Yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista (27/2016) kehoitetaan tunnistamaan ja poistamaan saavutettavuuden esteitä, joista osa on fyysisten esteiden huomioimista, mutta osan voi yhdistää suoraan digitaaliseen saavutettavuuteen. Edistettävää ovat muun muassa tiedottamisessa, viestinnässä ja muissa sähköisissä palveluissa. On tärkeää varmistaa eri järjestelmien toimivuus huomioiden eri toimintarajoitteet. Saavutettavuudella tarkoitetaan digitaalisessa muodossa julkaistun sisällön ominaisuuksia. Sitä, että erilaisia käyttöä haittaavasta toimintaesteestä, sairaudesta tai haitasta huolimatta sisältö on kaikkien saatavilla ymmärrettävässä ja käyttökelpoisessa muodossa. Toimintaeste voi olla joko pysyvä tai tilapäinen ja sen aste voi olla vaihteleva. Saavuttava, tasa-arvoinen sisältö on oltava helposti löydettävissä ja saavutettavissa. Sisällön tullee olla helposti ymmärrettävää ja se on oltava kaikkien käytettävissä. (Selovuo, 2019.) Osallisuuttakin voidaan vahvistaa huomioimalla ja monipuolistamalla viestinnän eri muotoja. Jos pala-

taan toimintarajoitteisen määrittämiseen, niin puhutaan kuulo-, näkö-, kieli- kognitiivisesta rajoitteesta sekä voidaan nostaa myös kulttuurinen rajoite edellisten rinnalle. Edellä mainittuja voidaan tukea viestinnän keinoin muuttamalla tai lisäämällä puhe ja ääni kirjoitukseksi, kirjoitus ja kuvat puheeksi, käyttämällä kieliversioita, muuttaa kieli kuviksi, puhe ja kuvat kosketukseksi sekä puhe viittomiksi. Monipuolisella ja vaihtoehtoisilla keinoilla voidaan tavoittaa ja löytää uusia asiakkaita palvelujen pariin.

Virpi Jäyhä ehdottaa artikkelissaan Puheenvuoro: Viestinnän apuvälineet näkövammaisen arjessa (M.Hirvonen & T. Kinnunen toim, 2020) verkkoviestinnän saavutettavuuden varmistamiseen seuraavia keinoja:

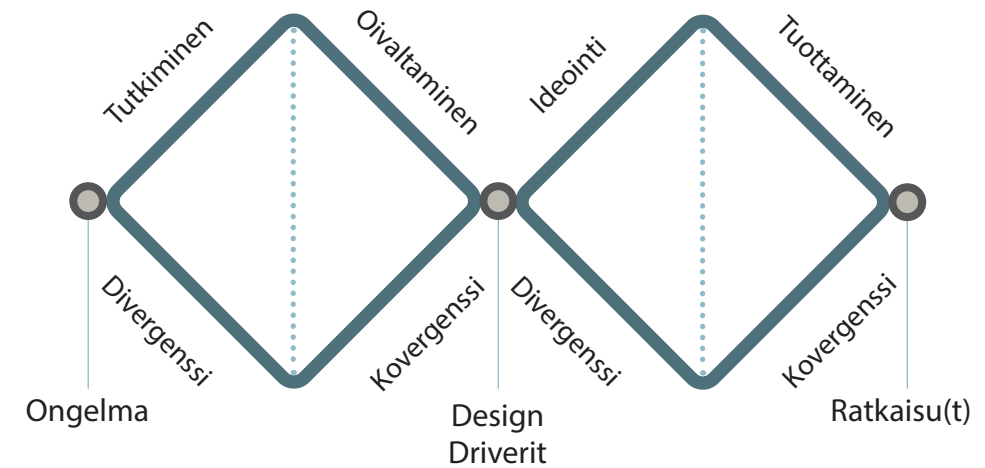
- Varmistetaan, että verkkosivut ovat myös käytettävissä näppäimin
- Luodaan sivut, niin että aktiivinen kohta, linkki on selkeästi näkyvässä tai niihin ohjataan tekstillä
- Kirjoitetaan kuvaavat linkkitekstit
- Käytetään otsikointia
- Muistetaan lisätä kuviin vaihtoehtoiset eli alt-tekstit
- Huomioidaan suunnittelussa värit, kontrastit ja fontit
- Jos luodaan lomakekenttiä, niin annetaan kentille nimet
- Karsitaan tekstiä ja käytetään hyvää yleiskieltä

Teknisesti verkkosivujen saavutettavuutta voidaan tarkastella WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) -ohjeella. Ohjeiden periaatetta noudattamalla voidaan taata verkkosivujen saavutettavuus (Kehitysvammaliitto, 2019.) Ohjeen päätason periaatteet ovat:

- havaittavuus
- hallittavuus
- ymmärrettävyys
- toiminnallisuus

Nyt voimassa oleva ns. Digipalvelulaki (306/2019) ohjaa julkisten toimijoiden digitaalisten palveluiden saavutettavuutta. Kesäkuussa 2022 voimaan tuleva EU:n esteettömyysdirektiivi (Direktiivi EU 2019/882) tulee laajentamaan digitaalisen saavutettavuuden velvoitteita myös yksityisen sektorin tuotteille ja palveluille. Aivan kaikkia ei lait tule velvoittamaan, muuta mielestäni palvelun tarjoaja, joka huomioi saavutettavuus ja esteettömyysasiat on vahva markkinaetu. Panostus esteettömän ja saavutettavan palvelun tarjoamiseen maksaa itsensä takaisin.

2.6. Palvelumuotoilu

Kuva 7. Tuplatimantti mukailen Design Councilin. Lähde: NL

Palvelumuotoilu on asiakaskokemuksen innovointia ja kehittämistä muotoilun menetelmin, jossa erityisesti painottuu käyttäjäkokemuksen ymmärtäminen. (Löytänä, J. & Korteso, K, 2011). Onnistuneelle muotoiluprojektille on ominaista vahva yhteys muotoilun ja etnografisen tutkimuksen välillä. Käyttäjälähtöisessä tutkimuksessa on oivaltavaa ymmärtää, kuinka tärkeää on luoda turvallinen tila eri osapuolten kesken, jotta empaattinen ja sensitiivinen keskustelu on mahdollista. Tutkimuksen tavoitteena on osallistaa ja sitouttaa ihmiset mukaan iteratiiviseen muotoiluprosessiin, jotta voidaan olettaa lopputuleman vastaavan tarpeita. (Stickdorn and Schneider, 2012).

Tuplatimantti kuvaa palvelumuotoiluprosessia. Vaikka timantti on kuvattu lineaarisena prosessina, on se todellisuudessa iteratiivinen. Toisin sanoen aikaisempiin vaiheisiin voidaan palata ja vaihetta voidaan toistaa. Tuplatimantti-malli pohjautuu Design Councilin luomaan malliin. (Koivisto, Säynäjäkangas & Forsberg, 2019.)

Ensimmäisen timantin tutkimusvaiheessa muodostuu ymmärrys asetusta ongelmasta. Ei oleteta. Itseasiassa havaintojen oivallukset voivat ohjata arvioimaan haastetta eri tavalla. Tuplatimantin toisessa timantissa lähdetään ideoimaan ja kehittämään tutkimuksesta ja sen oivalluksista nousseiden suunnittelua ohjaavien ohjureiden eli design driverien in-

noittamana vastauksia, ideoita testattavaksi prototyypeiksi. Palvelumuotoilun yksi keskeinen tehtävä oinkin muodon antaminen tyhjälle; palvelun tekeminen näkyväksi visualisoinneilla ja prototyypeillä. (Tuulaniemi, 2011)

Muotoiluprosessissa toimitaan ihminen edellä, huomioidaan käyttäjäkokemus ja toimitaan yhdessä yhteistyössä mielellään monialaisesti. Palvelumuotoiluprosessin tuplatimantin viimeinen vaiheessa testataan ja hylätään epäonnistuneet ratkaisut. Huomioidaan onnistuneet ratkaisut ja parannetaan niitä. (kts. Design Council, 2015)

Iteratiiviseen, luovaan ongelmanratkaisuun kuuluvat divergenssi eli laajeneva ja konvergenssi eli supistuva. Tuplatimantissa divergenssi ja konvergenssi toistuvat. Divergenssi tuottaa ideoita, uusia luovia ratkaisuja, joita konvergenssijattelussa tarkastellaan, analysoidaan ja rajataan tietoon perustuen. (Tuulaniemi, 2011.)

Esimerkkinä palvelumuotoilun keinoin toteutusta esteettömien ja saavutettavien luontomatkailupalvelujen kehittämishankkeesta on Luonto kuuluu kaikille- eli LUKA-hanke. Hanke toteutettiin yhteistyössä LAB-ammattikorkeakoulun, Suomen Paralympiakomitean ja Metsähallituksen Luontopalvelujen kanssa 2018–2020. (kts. Aaltonen, A. & Ihalainen, N, 2020.)

Kuva 8: Muotoiluprosessia kuvaava The Design Squiggle (koukero) Lähde: The Design Squiggle

2.7. Design for All

Kaikille sopiva suunnittelu eli Design for All tai Universal Design tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. "Kaikille sopiva suunnittelu" ei sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016).

Standardissa ISO 9241 kuvattu ihmiskeskeisen suunnittelun periaatteita, jossa huomioidaan niin suunnitteluryhmän kuin itse suunnitteluprosessin näkökulmia. Käyttäjakeskeisen hankkeen käynnistämässä on vastuu luoda suunnitelma niin, että käyttäjä osallistetaan prosessin kaikissa vaiheissa eli luonnosvaiheessa, analyysissä, suunnittelussa, toteutuksessa, testauksessa ja mahdollisesti ylläpidossa. (Suomen standardisoimisliitto, 2019.)

Sami Virtanen pohtii omassa YAMK opinnäytetutkimuksessaan Design for All -osaamisen kasvattamista osana innovointia. Tutkimuksessa Design for All –suunnittelun kaleidoskooppi -ehdotus Design for All –perusteisesta osallistavan suunnittelun toimintamallista Virtanen peräänkuuluttaa vammaisten ja toimintakyvyltään pysyvästi tai väliaikaisesti alentuneiden käyttämistä kokemusasiantuntijoina, arjen lead usereina. Osa pohtii ratkaisuja ja osa on jo ratkaissut ne. Jotta kaikille sopiva suunnittelu jalautuu arkeen, niin tarvitaan tiedon lisäämistä ja tiedostamista julkisen sektorin saavutettavuusymmär-

rykselle innovaatiotoiminnassa. Virtanen kannustaa myös suunnittelijoita, muotoilijoita ja hankinnoista vastaavia osallistamaan eri käyttäjäryhmiä suunnitteluprosesseihin. (Virtanen, 2014.)

3

3. Muotoiluprosessi

Palvelumuotoilun prosessi

Laadullisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmät, jota tukee määrällinen kyselyaineisto

Etnograafinen lähestymistapa

Opinäytetyön muotoiluprosessi alkoi aiheen suunnittelulla joulukuussa 2020. Aihe hyväksyttiin tammikuussa 2021 ja suunnitelman mukaan oli tarkoitus käyttää kevät ja kesä 2021 tausta-aineiston ja havaintojen keräämiseen. Suunnitelmat muuttuivat vallitsevien rajoitusten vuoksi, joten laadullisen tutkimuksen aineistoa täydennettiin kesän lopulla 2021 ja aineiston analyysi pääsi vauhtiin vasta syksyllä. Lokakuussa 2021 pidettiin ideointityöpaja, jonka perusteella pääsi ideointivaihe käyntiin.

Työskentely jatkui prototyypin suunnittelulla ja sen toteuttaminen pääsi vahtiin vuoden 2022 alussa. Prototyyppeinä syntyi Esteettömyyden kompassi - mobiilisovellus ja sitä tukevat verkkosivut. Valitun testausmenetelmän haastatteluihin haluttiin käyttää aika, joten muotoiluprosessi päättyi maaliskuussa 2022.

Tämän kaltainen muotoiluprosessi on enemmän kuin mahdollista toteuttaa hyvinkin nopeammalla aikataululla. Päivätyön ohella tehtynä projektina tämä on ollut inhimillinen.

3.1. Aineiston keruu

Haastattelut

Tässä opinnäytetyössä haastatteluaineistot ovat julkisia vain niiltä osin, joista ei voi havaita henkilön taustaa, nimeä tai mahdollista toimintarajoitetta. Siitä syystä en tuo tähän dokumenttiin näkyviin yksittäisten henkilöiden haastatteluaineistojen analyysjä tai näkyviin yksityiskohtaisia haastattelujen muistiinpanoja. Haastattelut pidettiin aikavälillä 25.3.-17.6.2021.

Haastattelut toteutettiin käytännöstä johtuen verkon yli joko Zoom- tai Teams -yhteyden kautta. Tämä käytäntö muokkautui ennen kaikkea pakon sanelemana ja johtuen haastattelujen aikaan vallinneista koronarajoitteista. Toi-

saalta verkon yli tuoma mahdollisuus mahdollisti haastattelujen helpon tallentamisen sekä myös paikkakunnasta riippumattoman ja ekologisemman, matkustamisvapaan tavan toimia.

Taulukossa 1 on kuvattu haastattelujen määrät sekä antaa näkymän sille, millä laajuudella haastatteluja tehtiin. Haastateltavat pyrittiin valitsemaan niin, että haasteltava joukko on mahdollisimman monimuotoinen sekä itsearviolla määritetyn retkeilystatus- ja näkökulman, millaisella lähtökohdalla luontoretkeilyä lähestyy. Keskeisenä on ollut kuulla toimintarajoitteisia luonnossa liikkujia, mutta heidän lisäksi mielestäni oli tär-

keää hahmottaa kokonaisuutta ja luoda ymmärrystä myös laajemmin. Haastatteluhetkiin on osallistuneet toimintarajoitteisten luonnossa liikkujien lisäksi luontoalueiden ylläpitäjien edustajia, esteettömiä retkeilypalveluja tarjoavien yritysten edustajia sekä myös järjestökentän toimijoita.

Aineistokeruutilanteissa yksittäinen henkilö sai itse määrittää oman luonnossa liikkumisen status- ennalta määritetyn neliportaisen kategorian mukaan. Määrittäminen perustui henkilön omaan mielikuvaan ja tunteeseen siitä, että millaisena hän kokee itse oman taitotasensa.

Kuva 9: Aineiston keruumenetelmät Lähde: NL

HAASTATTELUT			
			
LUONTOALUEEN YLLÄPITÄJÄ	Metsähallitus Uuvi Lopen kunta	verkkohaastattelu	4 henkilöä
PALVELUN TARJOAJA	Luontoalan yrittäjä	verkkohaastattelu	7 henkilöä
JÄRJESTÖTOIMIJA	Invalidiliitto CP-liitto Paralympiakomitea	verkkohaastattelu	7 henkilöä
PALVELUN KÄYTTÄJÄT	Toimintarajoitteinen luonnossa liikkuja	haastattelut livenä ja verkossa	16 henkilöä

Taulukko 1. Haastattelut Lähde: NL

Luonnossa liikkujan status -kategoriat perustuen henkilön omaan itsearviointiin:

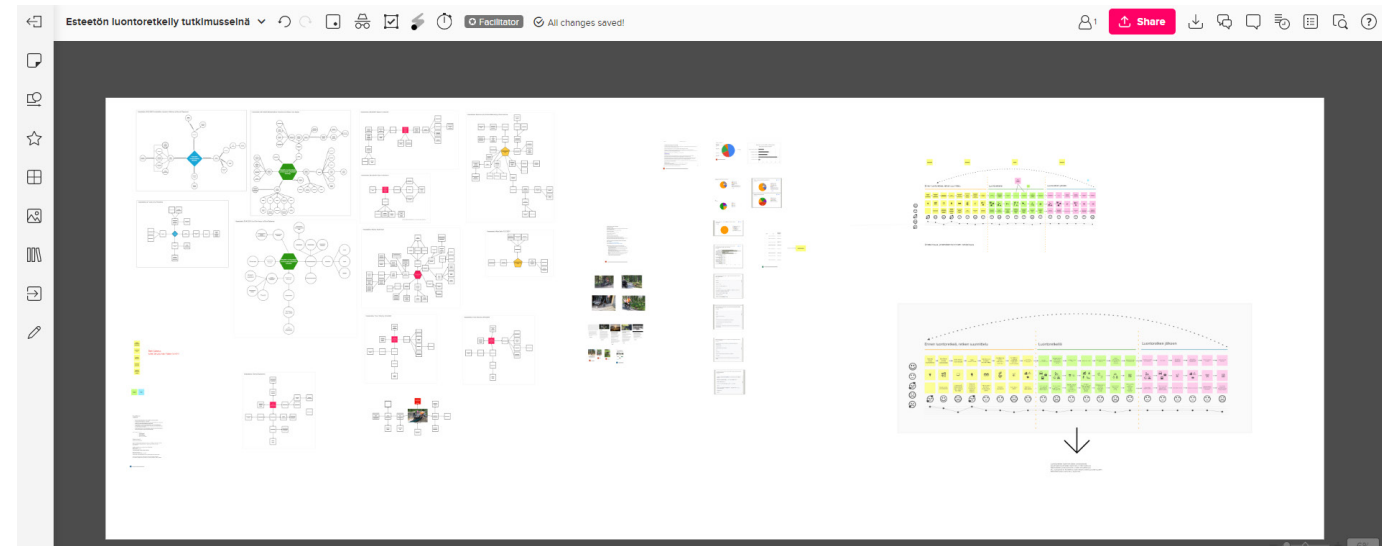
- Satunnainen kävijä
- Innokas aloittelija
- Aktiivinen harrastaja
- Kokenut luonnossa liikkuja

Itse haastatteluhetkiä kuvailisin keskusteleviksi tarinatuokioiksi. Haastattelujen tavoitteena oli luoda ymmärrys siitä, mitä kyseinen henkilö tai haastateltavat henkilöt ajattelevat esteettömyydestä ja luonnossa liikkumisesta. Tavoitteena oli kuulla tutkimuskysymyksiin nojaten, millaisia ajatuksia aihe keskustelukumppanissa herättää. Tärkeää oli luoda keskusteluhetken turvallinen tila, jota mielestäni tuettiin lupauksella, että henkilön yksityisyys

taataan. Lisäksi jokainen sai kertoa vain ja ainoastaan sen itsestään, mitä haluaa jakaa. Sensitiivisyyden merkitystä ei haastattelujen kohdalla voi minimoida. Haastattelussa jokainen sai nostaa esiin onnistuneita luontokokemuksia, mutta tutkimuksen kannalta mielenkiintoisinta oli kuulla kehittämisehdotuksia. Nostaa esiin ajatuksia, joiden avulla luontoon lähteminen madaltuisi.

Haastatteluaineistojen jatkokyöskentelyä ajatellen haastattelut dokumentoitiin käsitekartta-muotoon Mural-ohjelmaan, joka on virtuaalinen ja interaktiivinen valkotaulu. Perustyöskentely ohjelmassa tapahtuu virtuaalisena muistilapputyöskentelynä. Mural -ohjelman valintaan vaikutti sen yksinkertainen käyttöympäristö. Tähän palataan opinnäytetyön kohdassa 3.2 Ideointi ja prototyyppi, jossa käsitellään ideointivaiheen työpajatyöskentelyä. Käsitekarttojen käyttö haastatteluaineistojen tallentamisessa

luo mielestäni ymmärrystä keskustelun keskeisistä sisällöistä sekä havainnoimaan yksityiskohtia tai tietoja. Lisäksi niiden avulla voi erinomaisesti jo jäsentää ja löytää yhdistäviä tekijöitä ja merkityksiä. Mauri Åhlberg toteaa ja tukee edellä mainittua ajatusta artikkelissaan Käsitekartat tutkimusmenetelmänä, että käsitekarttojen avulla voidaan tutkimuksen mukaan edistää yhteisymmärrystä. Lisäksi Åhlberg on kirjoittanut, että menetelmä on eduksi tutkimuksissa, joissa tutkimuksen tuottamisen tietojen avulla koetetaan parantaa jotain käytännön toimintaa. (Aarnos & Valli, 2018.) Opinnäytetyön muotoiluprosessin keskeisenä tavoitteena on löytää asiakaslähteisesti ongelmakohtia ja kehittää valittuun ongelmaan tai ongelmiin ratkaisuehdotuksia.

Kuva 10. Mural -työskentelyseinä Lähde: NL

Havainnointi

Alkuperäisessä tutkimussuunnitelmassa kenttätutkimuksella ja havainnoilla oli suurempi rooli kuin lopullinen toteutus antoi mahdollisuuden. Ikävä kyllä tässäkin kohtaa astui esiin koronarajoitukset. Luontoretkeilyyn liittyviä järjestötapauksia oli suunniteltu touko-kesäkuulle 2021. Sen aikaiset rajoitukset pakottivat järjestäjät perumaan tapahtumia, kuten CP-liiton jäsenretki Kurjenrahkan kansallispuistoon. Lisäksi tunnetusti osallistujamääriltään isohkot tapahtumat Liikkeelle luontoon Salmen ulkoilualueella Vihdissä sekä Suomen Ladun Nuku yö ulkona -tapahtumat Kurjenrahkassa sekä Kiljavan opistolla Nurmijärvellä ensin siirrettiin elokuulle 2021 ja lopulta jouduttiin perumaan aivan viime metreillä.

Merkityksellinen ja kattavan havainnointihetken tarjosi Kiljavan opiston eräopasopiskelijoiden näyttötilaisuus Liesjärven kansallispuistossa kesäkuussa 2021. Kolmipäiväinen, näyttötilaisuuteen kuuluva retki oli suunniteltu toimintarajoitteiselle kohde-ryhmälle. Kokonaisuus, johon näyttötilaisuus liittyi, oli Luonto- ja eräoppaan ammattitutkinnon tutkinnon osa Erityisryhmien opastaminen luonnossa. Osallistavan havaintotilanteen teki helpoksi se, että järjestävät opiskelijat osasivat huomioida haastattelijan osallistumisen ja ryhmäyttivät mukaan retkiryhmään. Hanna Vilkkä toteaa kirjassa Tutki ja havainnoi, että osallistavassa tutkimuksessa tutkija pääsee sisään tutkittavaan yhteisöön. Myös niin sanotun avainhenkilön käyttäminen lisää luottamusta sekä tutkijaan että tutkimukseen. (Vilkkä, 2006.) Avainhenkilöksi tunnustetaan tämän tutkimuksen retkihavaintotilanteen yhteydessä Suomen Paralympiakomitean Petri Rissanen opiskelijaryhmän kouluttajana sekä ennen kaikkea retken johtaja, opis-

kelija Henri Arola, retkeilykoulu.fi.

Kattavaksi havaintotilaisuudeksi luontoretkestä teki se, että Liesjärven esteetön luontoreitti ja sen esteettömät varausfasilitteetit, wc-tilat sekä keittokatosalue, olivat juuri avattu asiakkaiden käyttöön. Lisäksi opiskelijoiden suunnittelema ohjelma kattoi monipuolisesti eri luontoretkeilyn tilanteita ve-

sistössä liikkumisesta apuvälineiden sekä retkeilyvarusteiden testaamiseen. Välitön käyttäjäpalautte ja kokemuspuheenvuorot eri tilanteissa tukivat havaintotilannetta. Osallistava havaintotapa mahdollisti myös täydentävien kysymysten asettelun. Täydentävät kysymykset peilautuivat opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Mielenkiintoinen havainnointitilanne muodostui, kun mahdollistui osallistuminen Erätauko-keskusteluun. Keskustelu oli osa Uusimaa-viikon 2021 tapahtumaa. Dialogia käytiin verkon yli 14.5.2021. Erätauko-keskustelutarja toteutettiin yhteistyössä Erätauko-säätiön ja Uudenmaan Partiopiirin kans-

Kuva 11. Jalkaproteesi ei estä pyöräilyä. Lähde: NL

 <h2>HAVAINNOINTI</h2>			
WEBINAARI	22.4.2021	Yhdenvertaisesti luontoon	Invalidiliitto, ESKE
WEBINAARI	7.5.2021	Why and How to Make Nature More Accessible?	Europark Federation
ERÄTAUKO-DIALOGI	14.5.2021	Esteetön luontoretkeily	Erätauko-säätiö Uudenmaan partiopiiri
RETKI KILJAVAN-OPISTO	9.-11.6.2021	Liesjärvi	Toimintarajoitteiset retkeilijät ja eräopasopiskelijat

Taulukko 2. Havainnot Lähde: NL

sa. Viisiosaisessa partiolaisten fasilitoimassa keskusteluserjassa yksi dialogeista liittyi Esteettömään luontoretkeilyyn. Tässä kohtaa yhdistyi partiolaisen ja tutkijan rooli. Tässä tutkijan roolina oli toimia keskustelun fasilitoijana ja aiheen alustajana. Aiheessa yhdistyi tutkimuksen näkökulma esteettömästä luontoretkeilystä sekä partion kaikille avoin mahdollisuus harrastaa. Työparina ja tapahtuman muistion kirjurina toimi Uudenmaan Partiopiirin työntekijä Nina Miettinen.

Erätauko-säätiön verkkosivuilla kerrotaan, että Erätauko-menetelmä on kehitetty Sitrassa vuosina 2016–2019. Nyt Erätauko-menetelmän kehittämistä ja käytön laajentamisesta vastaa Erätauko-säätiö yhdessä eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Erätaukon lähestymistapa on dialogi, joka on rakentava ja tasavertainen tapa keskustella. Dialogissa tähdätään aiheen, toisten ihmisten tai itsen parempaan ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen tai nopeisiin ratkaisuihin. Parhaimmillaan dialogissa syntyy en-

nalta-arvaamattomia oivalluksia ja uutta ajattelua.(Erätauko-säätiön verkkosivut.) Tässä Erätauko-keskustelussa sovitettiin osallistujien kanssa, että keskustelussa nousevat ajatukset kirjataan ylös nimettömänä. Samalla mukana olleet henkilöt antoivat luvan käyttää materiaaleja opinnäytetyön havaintoaineistona. Keskustelussa oli mukana fasilitaattori mukaan lukien 9 henkilöä. Erätauko-keskustelussa ei dokumentoida henkilöiden taustatietoa ja usein dialogihetkissä pyritään siihen, että keskusteluissa esittäytyään vain etunimen kanssa. Tässä sensitiivisessä keskustelussa kuitenkin avattiin hieman enemmän taustaa. Määrittelin osallistujakunnan edustavan hyvin pitkälle samaa laa-

juutta kuin tämän tutkimuksen haastateltavat. Kuten haastattelujen dokumentointi, niin myös Erätauko-havainnot liitettiin Mural-ohjelman valkotaululle myöhemmää arviointia varten. Täydentäen esteettömän luontoretkeilyn ymmärrystä sekä asiakasymmärryksen lisäämiseen havainnointikeinona oli myös aiheeseen liittyvien verkkosivujen ja kirjallisuuden havainnointi eli desk reseach. Tarkastelussa oli luontoretkeilyaiheiset verkkosivustot, kuten Luontoon.fi ja Retkipaikka.fi. Nämä kaksi sivustoa olivat ne, jotka pääsääntöisesti mainittiin haastattelujen yhteydessä. Havaintovaiheessa tarkasteltiin keskusteluissa nousseita sivustoja sekä tutkittiin verkkosivujen kautta löytyvää retkeilyin-

formaatiota. Invalidiliiton Esteettömyyskeskuksen järjestämä Yhdenvertaisesti luontoon -webinaari huhtikuussa 2021 toi lisäymmärrystä esteettömän luontoretkeilyn yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Tämän opinnäytetyön yhteiskunnalliseen merkityksen tärkeys kasvoi, mitä syvemmin tutkimisaiheeseen paneutui. Yhteiskunnalliseen merkitykseen palataan myöhemmin kohdassa 4 Johtopäätökset. Tutkimuksessa keskityttiin kotimaiseen esteettömään retkeilyyn, mutta kansainvälistä näkemystä tutkimusaiheeseen lisäsi Europark Federation järjestämä ja aiheeseen liittyvä webinaari 7.5.2021 Why and How to Make Nature More Accessible?

 <h2>DESK RESEACH</h2>	
TAUSTA-AINIESTO	Verkkosivujen havainnointi, alan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin tutustuminen

Taulukko 3. Desk Reseach Lähde: NL

KYSELY

KYSELYAINEISTO

n = 106

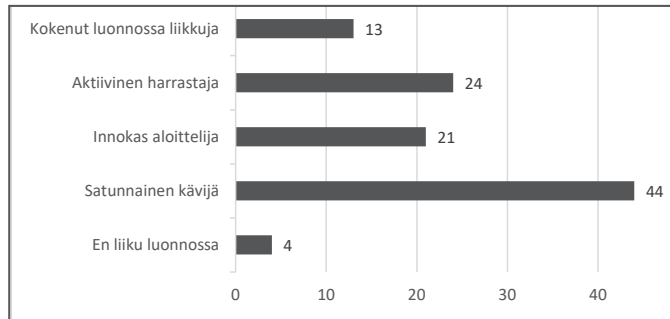
verkkokysely

heinäkuu 2021

Taulukko 4. Kyselyaineisto Lähde: NL

Kyselyaineisto vahvistaa näkemystä

Tutkimuksen taustamateriaaliksi sekä vahvistamaan havaintovaiheen tuloksia toteutettiin heinäkuussa 2021 kyselyaineisto. Kyselyn kysymykset on tämän opinnäytetyön liitteenä 2. Kutsu kyselytutkimukseen jaettiin useammalla sosiaalisen median yhteisökanavalla, kuten Facebook Esteetön matkailu- ja Luonto kuuluu kaikille -ryhmiin, vammaisjärjestön kautta heidän jäsenyhteisönsä sekä kuntien vammaisneuvostoille. Kyselyyn vastaaminen tapahtui anonyyminä ja vastauksia saatiin 106 kappaletta.

Kuva 12. Vastaajien luonnossa liikkumisen status. NL

Tutkijan sekä opinnäytetyön tilaajan näkemys oli, että vastausmäärä oli hyvä ja oikein riittävä tukemaan muotoiluprosessin tutkimusvaihetta.

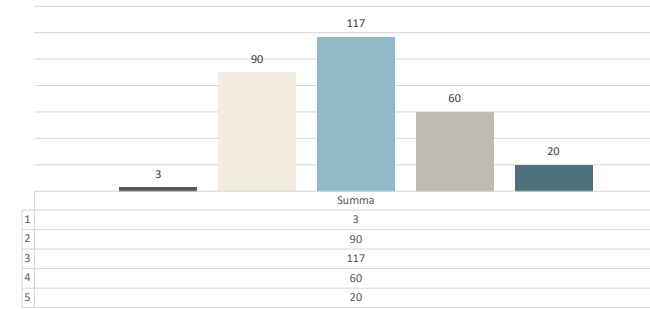
Kyselyaineiston avulla tutkimukseen laajettiin sekä eri lähtötasoisten että moninaisuuden näkökulmasta toimintarajoitteisten retkeilijöiden ajatuksia esteettömästä luontoretkeilystä. Kyselyn kysymykset tukeutuivat tutkimuskysymysasetteluun ja linjautuivat haastattelukysymyksiin. Kyselyssä vastaja itse arvioi oman retkeilystatuksensa aivan kuten haastattelujen yhteydessä. Poiketen haastatteluun, niin vastausvaihtoehtona oli myös En liiku luonnos-

Kyselyyn vastanneiden toimintarajoitteet

Näkemisen vamma	14
Kuulemisen vamma	4
Liikkumisen vamma	68
Ymmärtämisen vamma	4
Muu	16

Yhteensä 106 vastausta

Kuinka hyvin mielestäsi löytyy tietoa esteettömistä luontokohteista?

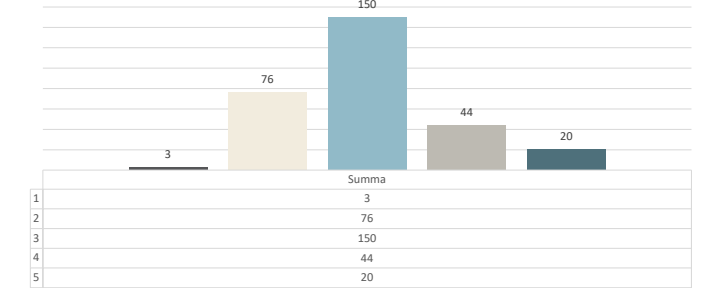

Kuva 13. Luontokohteiden tiedon löytyminen. NL

sa. Neljä vastaajaa määrittä, ettei liiku luonnossa ja he kaikki ilmoittivat syyksi, että ei löydä esteettömiä luontokohteita. Haastatteluun osallistuneet toimintarajoitteiset henkilöt arvioivat oman retkeilystatuksensa aktiiviseksi harrastajaksi. Kyselyn vastaajien retkeilystatukset jakautuivat kuvan 12 mukaisesti. Vastanneista 16 henkilöä oli valinnut vaihtoehdon muu. He jakautuivat lähinnä kuntapäätäjiin, alan yrittäjiin ja retkeilijän omaisiin. Suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista oli liikkumisen vamma, kuten myös haastatteluun osallistuneilla. Haastatteluissa sekä kyselyaineistossa tavoitettiin eri toimintarajoitteisia ja näin tutkimukseen saatiin laajaa näkemystä luonnossa liikkumiseen.

Lähiluontokohteiden merkitys nousi haastattelujen yhteydessä. Merkitystä korosti se, että monimuotoinen kaupunkipuisto on se kosketuspinta luontoon, joka on mahdollista saavuttaa matalalla kynnyksellä ja tuo riittävän elämyksen. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudulla Keskuspuisto koettiin tutuksi reitiksi kulkea, kuten myös luontoalueet meren äärellä. Lähiluontokohteisiin siirrytään kävellen tai ke-

Miten hyvin ennakkotieto ja luontokohteiden todellisuus esteettömyyden näkökulmasta vastaa?

Kuva 14. Ennakkotieto ja todellisuus. NL

laamalla pyörätuolilla.

Useimmiten luontoreitiksi koettiin reitti, jossa pääsee kaupunkimaisesta maisemasta pois. Haastatteluissa esteettömät reitit koettiin lyhyiksi ja toivottiin rengasreittejä. Sekä haastatteluista että kyselystä selvisi, että tietoa luontokohteista etsitään hakusivuilla internetistä tai vaihtoehtoisesti saadaan tietoa ystävilta. Vastuksista nousi esiin Metsähallituksen ylläpitämä Luontoon.fi -sivusto sekä kuntien luontoalueiden sivustot. Sosiaalisen median ryhmäsivustoista Esteetön matkailu, oli se, joka kyselyn vastausten perusteella käytettiin. Tieto retkeilykohteiden löytämisestä koettiin hankalana, koska tietoa tuottaa moni taho ja tästä syystä informaatio on ripoteltu useaan eri paikkaan ja on näin hajallaan. Tietoa, jota haetaan, on esteettömien luontokohteiden kohdeinformaatio, reittitietoa ja retkeilyvinkkejä, jossa vertaiskokemukset ovat erittäin tärkeitä.

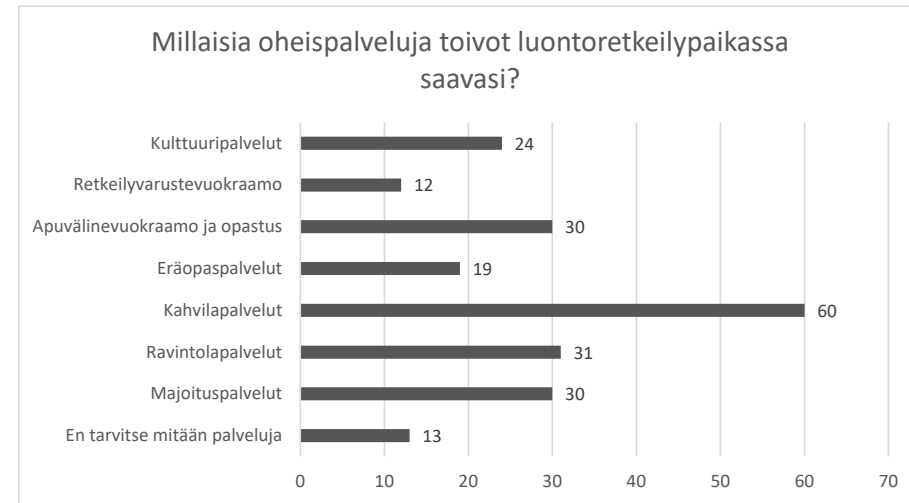
Valittuun esteettömään luontokohteeseen saavuttiin useimmiten omalla tai ystävän, avustajan tai läheisen autolla. Kysely vahvisti tätä havaintoa. Kyselyyn vastanneista 80 henkilöä vastasi nämä vaihtoehdot. Taksilla saapuminen -vaihtoehtoon päätyi 18 kyselyyn vastannutta. Taksikäytössä vammaisen henkilö joutuu usein tekemään päätöksen taksisetelien käytöstä. Käyttääkö hän kiinteätä setelimäärästä matkan päivittäisiin tarpeisiin vai arvottaako hän luontoretken tärkeämmäksi ja käyttää setelin retkimatkaan. Taksimatkaa on usein rajattu ja henkilö joutuu käyttämään matkaan useampaa maksutapaa. Matkoja on mahdollista anoa harrastus-

ta varten lisää, mutta edellyttää ennakkointia ja suunnittelua. Julkisen liikenteen käyttö koettiin hankalana.

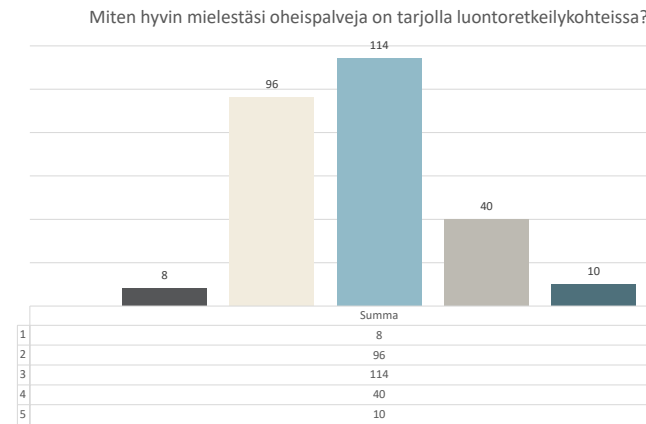
Samoin, kuten luontoreittien tiedot, niin tieto luontoreittien oheispalveluista oli vaikea löytää. Oheispalveluista toivottiin eniten kahvilapalveluja. Majoitus- ja ravintolapalveluille on myös kysyntää. Apuvälineiden vuokrauspalvelut ja välinen opastus on sekä havaintojen että kyselyn perusteella tarpeellinen palvelu. Apuvälineistä kaivataan monipuolisesti tietoa sekä käyttäjäkokemuksia. Eräopaspalveluille on tilausta. Haastattelujen perusteella eräopas esteettömien luontopalvelujen tarjoajana ei aina kohtaa

asiakasta eli toimintarajoitteista retkeilijää. Palvelujen markkinointi esimerkiksi eri vammaisryhmille, on hankalaa järjestökentän laajuuden ja pirstaloituneisuuden vuoksi. Kyselyn perusteella myös kulttuurielämyksille voisi olla kysyntää luontoretkeilykokemuksen yhteydessä tai siihen yhdistäen. Kulttuuripalveluja voivat olla esimerkiksi teatteriesitykset, konsertit tai kuvataidenäyttelyt. Noin kymmenes kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, ettei esteettömän luontoretkeilyyn kuulu mitään oheispalveluja tai niitä ei kaipaa.

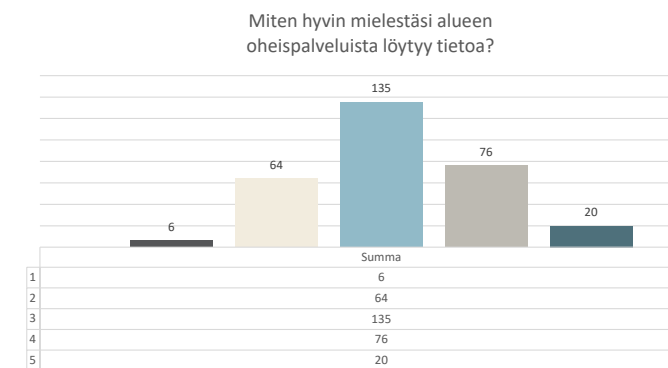
Tieto kyselyyn vastanneiden ajatuksia luontoreittien varrelle toivottavista toiminnoista tai palveluista sekä havainnot retkipaikoilta nosti esiin sen, ettei reiteillä aina ole huomioitu esteettömiä toimintoja. Esimerkiksi vaikka reitti olisi merkitty esteettömäksi, niin reitin nuotiopaikka voi olla suljettu rinki, jossa ei apuvälineen käyttäjä pääse nuotion äärelle. Kun rakennetaan tai uusitaan luontoreitistöjen rakenteita, kuten wc-huuseja, ruokailu- ja tulipaikkoja, niin niiden ratkaisussa tulisi aina huomioida esteettömyys. Kyselyn vastauksien perusteella toivottiin myös istuimia retin varrelle. Esteettömyyden näkökulmasta

Kuva 15. Oheispalveluiden toiveet. Lähde: NL

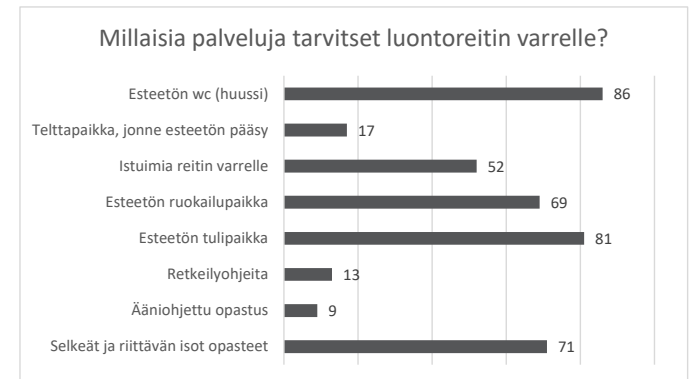

Kuva 16. Oheispalvelujen tarjonta. Lähde: NL

Kuva 17. Oheispalvelujen tiedon löytäminen. Lähde: NL

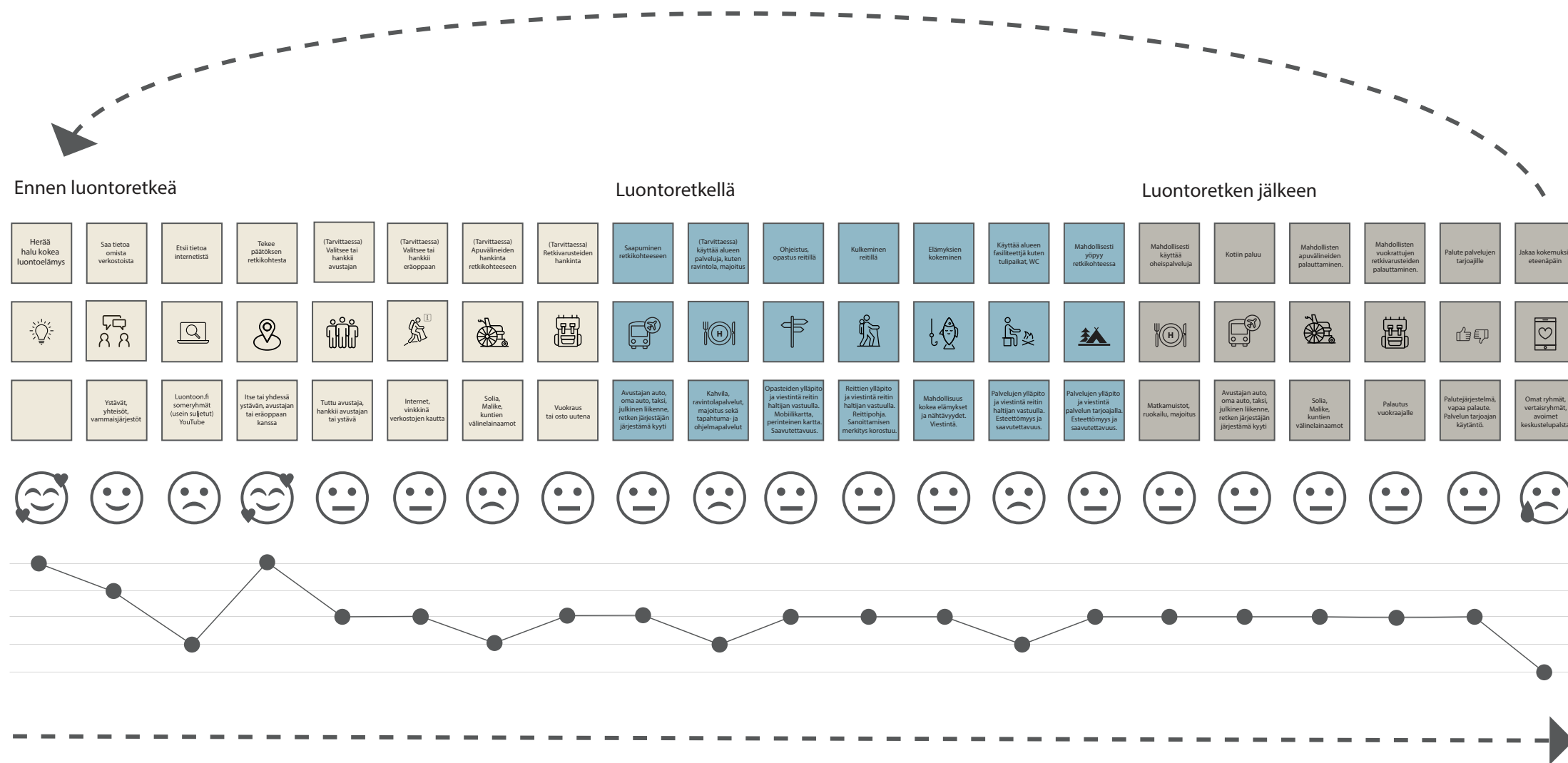
istuimia tulisi olla eri korkuisia ja mielellään myös suunnitella sijainti maastorakenteen sekä mahdollisuuksien mukaan paikkaan, jossa mielenkiintoista nähtävää. Selkeistä ja riittävän isoista opasteista hyötyvät kaikki kulkijat, mutta ennen kaikkea heikönäköiset tai näkövammaiset retkeilijät. Kyselyssä tämä nousikin esiin yhtenä vahvimmista toiveista.

Kuva 18. Palvelujen tarve. Lähde: NL

Kuva 19. Luontoreitti on yllätyksellinen. Lähde: NL

Kuva 20. Aineistoanalyysin perusteella syntyi Palvelupolku. Palvelutuokioiden käyttäjätyytyväisyyttä on kuvattu filiskäyrällä.

Design Driverit eli suunnitteluohjurit

Luontokohteiden löytäminen. Käyttäjien mukaan esteettömistä luontokohteista on vaikea löytää tietoa. Tieto on hajallaan ja informaatio ei kuvaa riittävästi luontokohteen ominaisuuksista.

Apuvälineiden löytäminen ja niiden saatavuus retkipaikalle. Jos luontoretkeilijä tarvitsee liikkumisen apuvälineitä, niin niistä saatava tieto on vaikea löytää. Kaivataan vertaisiesimerkkejä ja ratkaisuideoita. Apuvälineiden saatavuus retkipaikalle koettiin vaikeaksi.

Retkipalvelujen tarjonta ja niiden löytäminen. Retkikohteen valintaan vaikuttaa myös majoitus- ja ravintolapalvelujen saatavuus. Niitä ei ole tai tieto palvelujen esteettömyydestä koetaan vaillinaiseksi.

Retkialueen fasilitteettien puutteet ja ristiriidat informaatioissa. Usein retkialueen reittikuvaukset koetaan vaillinaisina tai ne eivät vastaa todellisuutta. WC-tilat, nuotiopaikat saattavat olla esteellisiä, vaikka muuten reitti on esteetön.

Vertaiskokemuksen jakaminen ja löytäminen. Innostavat ja esimerkkinä toimivat luonnossa liikkumisen vertaiskokemukset ovat usein retkikimmoke. Vertaiskokemuksien jakamiseen kaivataan matalan kynnyksen paikkaa, jossa on tilaa keskusteluille ja ideoiden jakamiselle.

Tieto palvelupoluksi

Tutkimuksen aineistoanalyysissä huomioitiin edellä mainitut haastattelut, havainnointitilanteet, käyttäjäkysely sekä muu mainittu taustatutkimuksen aineisto. Dokumentointi tapahtui Mural-työskentelypohjalle. Tiedon jäsentämistä helpotti käsitekartat sekä samankaltaisuuskaaviomainen tiedon ryhmittely, jossa jäsenellään ja ryhmitellään tietoa otosikoiden kokonaisuuksia.

Työskentelyn pohjalta lähti muodostumaan hyvin nopeasti luontoretkeilijän palvelupolku, jonka ajatuksena on kuvata es-

teettömän luontoretkeilijän retken kulkua. Palvelupolun kokonaiskuva on visualisoitu kuvaan 20. Palvelupolkuun on kuvattu yksittäisiä palvelutuokioita, jotka ovat keskeisiä ja tärkeitä onnistuneelle retkikokemukselle. Tässä palvelupolussa on tarkasteltu retkeilijän retkipolkuja ennen retkeä, retkellä ja retken jälkeen. Lopussa vertaiskokemusten innoittamana syntyy uusi retkeilykipinä, joka vie retkeilijän takaisin ja ennen kaikkea innoittaa uusia retkeilijöitä palvelupolun alkuun, uuden retkikokemuksen suunnittelun äärelle.

Yleensä palvelumuotoiluprosessin yhteydessä määritetään käyttäjäprofiilit ja palvelupolkuja tarkastellaan määritettyjen profiilien mukaisesti. Tämän tutkimuksen palvelumuotoiluprosessissa ei kuitenkaan määritelty useampaa käyttäjäkuvausta. Aineistoanalyysin perusteella, ei lopulta ole merkittävää merkitystä, millainen käyttäjä on kysymyksessä. Esteettömistä palveluista hyötyvät retkeilijät kokevat samoja esteitä. Palvelupolun palvelutuokiot on määritetty, niin että jokainen tuokio voisi olla oman tutkimuksensa kohde. Osa niin sanotusti ylä-tason määrittelyjä.

Palvelupolku -kuvaan on kuvattu myös käyttäjien viisiportainen fiiliskäyrä. Käyrä määräytyy tutkimusdatan mukaan ja kuvaa sitä, millaisena käyttäjät kokevat kyseisen palvelutuokion. Viisi keskeisintä ja heikointa palvelutuokiota valikoitui muotoiluprosessin kannalta tärkeiksi suunnitteluajureiksi eli design drivereiksi. Nämä viisi ajuria on avattu dokumentin edellisellä aukeamalla.

Kuva 21. Retkeilyelämys koskea laskien. Lähde: Unsplash

3.2. Ideointi ja prototyyppi

Palvelumuotoiluprosessille on ominaista yhteistoiminallinen ja osallistava työskentelytapa. Oli luontevaa lähteä suunnittelemaan työpajaa niin, että mukaan kutsutaan monimuotoinen käyttäjäryhmä. Lisäksi nähtiin merkitykselliseksi pyytää mukaan myös esteettömän luontoretkeilyn yrittäjiä sekä luontoalueiden ylläpitäjiä. Vallitsevien rajoituksen vuoksi työpaja fasilitoitiin verkon yli. Käytettävät työkalut olivat Teams yhteydenpitoon ja Mural työskentelypohjana, johon suunniteltiin työpajan toiminnallinen ohjelmarunko tehtävineen. Työpaja pidettiin 14.10.2021 ja se oli kestoltaan kolme tuntia.

Työpajan ohjelmarunko:

Tervetuloa! ja pieni tutustuminen
Tutustutaan Mural -ohjelmaan ja työkaluihin

Alustus päivän teemaan ja
kuulet tutkimustuloksien havaintoja

Pieni tauko

Keskustelua ja ensimmäinen ideointisessio

Pieni tauko

Jatketaan ideointia
Yhteenveto työpajasta ja
ajatuksia siitä, miten työ jatkuu

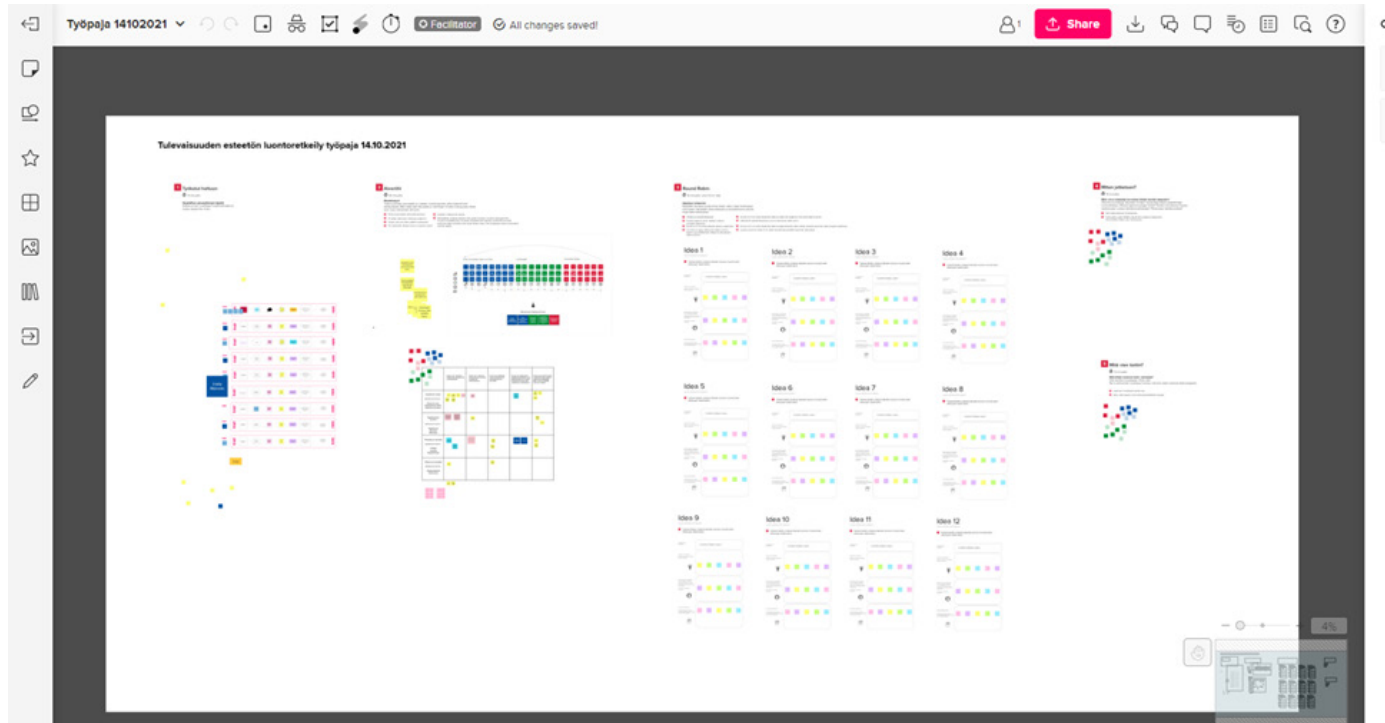
Päivän tunnelmat

Kiitos ja kuulemiin!

Ideointityöpajan aikataulu:

Suunniteltu kokonaiskesto kolme tuntia.
Sisältäen tutustumisen ja alustuksen työpajan teemasta. Työpajaan suunniteltu kaksi tarvetaukoa työskentelyn väliin.

1. Työkalut haltuun 10 min
2. Aivoriihi 60 min
3. Round Robin 15 min + pitch 5 min/ idea
4. Miten jatketaan? 15 min
5. Mitä vien kotiin? 10 min

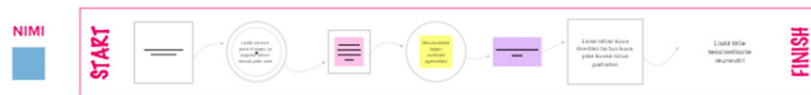

Kuva 22. Työpajan runko ja työskentely Muralissa. Lähde: NL

1 Työkalut haltuun

10 minuuttia

Harjoitellaan perustyökalujen käyttöä. Klikkaa sininen muistilappu hiirellä aktiiviseksi ja kirjoita näppäimillä nimesi.

Kuva 23. Orientointi, työkalut haltuun Lähde: NL

Työpajan kulku

Alkuperäinen työpajatyöskentelyn suunnitelma ei toteutunut niin kuin ennakoitiin. Ikävä kyllä työpajan työkalu Mural osoittautui hankalaksi ensikertalaisille. Kaiken lisäksi näkövammaisten lukuohjelma ei yllättäen tukenut lainkaan tätä ohjelmaa. Vinkkinä työpajan pitäjälle: Edellytä työpajaan osallistujalta työkalujen ennakkoon testaaminen. Tämän työpajan yhteydessä se oli vapaaehtoista. Tek-

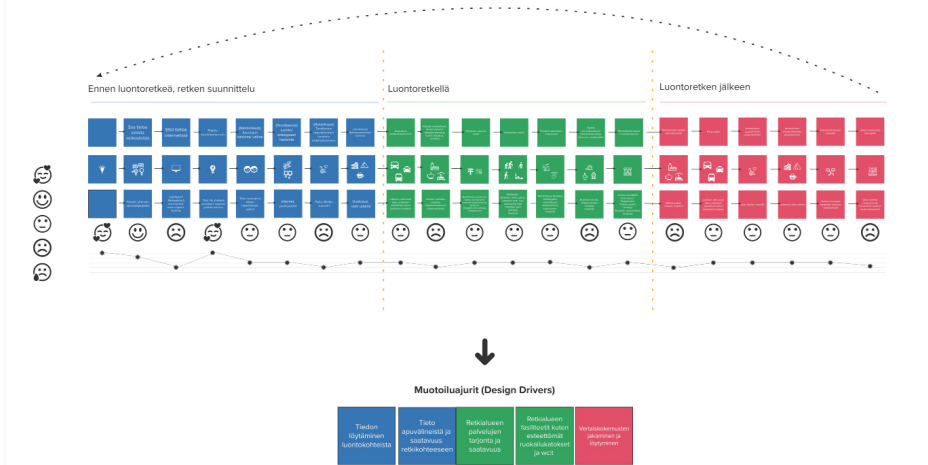
2 Aivoriihi

60 minuuttia

Muotoilujurit

Tutkimusvaiheen perusteella on nostettu muotoilujureita, jotka ohjaavat kohti kehitysideoita. Mitä mieltä olet? Nouseeko jo mainittujen rinnalle muita ajureita. Nosta esiin myös mahdolliset villit kortit.

- 1 Pohdi alustuksesta heränneitä ajatuksia
- 2 Siirrytään ideomaan ratkaisuja ongelmisiin
- 3 Kirjoita aina yksi idea yhdelle muistilapulle
- 4 Pyri löytämään ideoita kaikkiin ruudukon kohtiin
- 5 Käydään yhdessä läpi ideoita
- 6 Äänestetään yhdessä ideoista niitä, joiden halutaan nousevan jatkoideointiin. Sinulla on käytettävissä viisi ääntä. Äänestämisen tapahtuu siirtämällä punaiset pallot sen idean kohdalle, jolle haluat äänesi antaa. Voit halutessasi antaa monta ääntä samalle idealle.

Kuva 24. Tehtävä Aivoriihi. Lähde: NL

nisistä ongelmista johtuen suunniteltu työskentely muutti muotoaan lennossa. Kaikesta huolimatta työpajassa käytiin todella hyvää ja vilkasta keskustelua. Käytännössä työpajan fasilitoija kirjasi kaikki keskustelussa nousseet huomiot niiltä osin, kun osallistuja itse ei pystynyt Mural-ohjelmaan niitä kirjaamaan.

Työpajan ensimmäisessä vaiheessa oli tarkoitus saavuttaa useampia ideoita käyttäen Aivoriihi-matriisitaulukossa olevia, Kuinka voisi -kysymyksiä. Näistä oli tarkoitus äänestämällä valita syvempään ideointiin vaihtoehto, josta työstetään Round Robin-menetelmällä pidemmälle vietyjä ideoita. Round Robin

-menetelmässä ideat kiertävät toinen toiselta ja tarkoitus on löytää myös idean heikkouksia. (The Design Sprint Community, 2022.) Työpajassa keskityttiin Aivoriihi-tehtävään keskustellen. Round Robin-tehtävän syvempi ideointi päätettiin jättää työpajatyöskentelystä pois.

Kuinka voisi...? -kysymysasettelu perustui design drivereihin.

- paremmin löytää tiedon esteettömistä luontokohteista?
- paremmin saada tietoa apuvälineistä ja saada niitä retkikohteeseen?
- esteetöntä luontoretkeilyä tukevia palveluja paremmin saavuttaa?
- retkialueiden esteettömät fasiliteetit, kuten keittokatokset ja wc:t saada kohtaamaan tarpeita sekä vastaamaan ennakotietoihin?

Kysymyksiä ideointiin matriisitaulukon seuraavilla näkökulmilla:

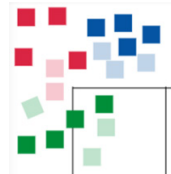
- sosiaalinen media
- tapahtumat, koulutus, neuvonta
- yhteistyö, verkostotyöskentely
- odottamaton kokemus, yllätys

Työpajan yhteenveto

Vaikka työpajaa ei toteutettu alkuperäisten nuottien mukaisesti, niin työpaja ei missään nimessä ollut epäonnistunut. Keskusteleva ja yhdessä ideoiva osallistujajoukko sai paljon aikaiseksi ja tavoite löytää kehitettäviä ideoita toteutui. Ideoista pohdinnan jälkeen löytyi vielä keskeinen ja samalla merkityksellinen, jota muotoiluprosessissa kehitetään eteenpäin testattavaksi prototyypiksi.

Yhteenvetona työpajatyöskentelystä nousivat seuraavat keskeiset tekijät, joiden kehittäminen edistää osallistujien mukaan esteetöntä luontoretkeilyä. Tärkeää olisi reittikuvauksien ja reittien palveluiden sanoittamisen kehittäminen sekä kokemus-asiiantuntijoiden käyttäminen itse luontokohteiden suunnittelussa. Samoin saavutettavuuden näkökulmasta kokemuksellista ääntä tulisi kuulla suunnittelussa viestintäkanavia sekä niiden tietosisältöä.

Tässä yhteenvedossa on nostettu ne ideat, jotka osallistajat arvottivat sellaisiksi, jotka laskevat kynnyksiä lähetä luontoon ja edistävät eniten luontoretkeilyä. Tärkeimmäksi koettiin se, että esteettömälle luontoretkeilylle olisi yhteinen viestinnällinen paikka, jossa käyttäjät ja palveluiden tarjoajat kohtaisivat. Paikka, jonne jokainen voisi jakaa matalla kynnyksellä vinkkejä ja josta löytyisi uusia ideoita omaan retkeilyyn. Kannustava ja saavutettavuuden huomioiva tiedon jakamiseen avoin foorumi.

	Kunke voisi paremmin löytää tiedon esteettömistä luontokohteista?	Kunke voisi paremmin saada tietoa apuvälineistä ja saada niitä retkikohteeseen?	Kunke voisi esteetöntä luontoretkeilyä tukevia palveluja paremmin saavuttaa?	Kunke voisi esteetöntä luontoretkeilyä tukevia palveluja paremmin saavuttaa?	Kunke voisi saada enemmän tietoa luontokohteista? Millaisia ajatuksia työpaja herätti? Olisitko sinä jatkossa haluke osallistumaan mukaan kehittämissivaiheeseen? Piloitoimaan kehittämissivaiheeseen?
Sosiaalinen media Ajattele esimerkiksi... Videot ja kuvat Postaukset ja viestit Ystävät ja verkostot					
Tapahtumat ja koulutus Ajattele esimerkiksi... Tapahtumat Koulutus Neuvonta					
Yhteistyö ja verkostot Ajattele esimerkiksi... Yhteistyö Jäsenistö Vapaaehtoiset					
Yllätykset ja provokaatio Ajattele esimerkiksi... Odottamattomia kokemuksia					

Kuva 25. Ideointi matriisi. Lähde: NL

3 Round Robin

15 minuuttia + pitch 5 min/ idea

Ideoidaan tarkemmin

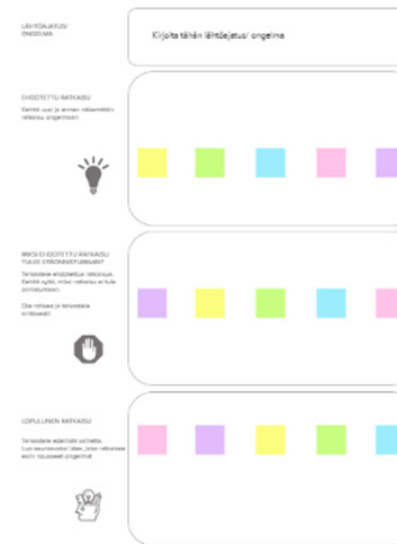
Käytetään seuraava puolituntinen äsken valitun idean tarkempaan tutkimiseen. Kehitetään ideaa eteenpäin ja tarkastelemme samalla myös idean heikkouksia.

- 1 Valitse yksi työskentelypohja
- 2 Kirjoita ongelma, johon haetaan ratkaisu
- 3 Sinulla on 5 min aikaa ideoida ratkaisu ongelmaan
- 4 Kun aika on loppu, jätät oman idean ja siirryt kaverin suunnittelemaan idean eli seuraavaan ideanumeroon.
- 5 Sinulle on 5 min aikaa käydä läpi idea ja kirje
- 6 Jätät tämän työskentelypohjan ja siirryt seuraavaan pohjaan
- 7 Sinulla on 5 min aikaa käydä läpi idea ja r
- 8 Lopuksi sinulle on aikaa 5 min pitää myy

Idea 1

Uusia näkökulmia ideointiin

- Työskennellään yhdessä ideoiden perissa innovatiivisten ratkaisujen löytämiseksi.

Kuva 26. Työpajan tehtäviä. Lähde: NL

4 Miten jatketaan?

15 minuuttia

Mihin sinun mielestäsi kannattaisi lähteä viemään eteenpäin? Olemme nyt yhdessä ideoineet montakin hyvää ideaa liittyen esteettömään luontoretkeilyyn. Millaisia ajatuksia työpaja herätti? Olisitko sinä jatkossa haluke osallistumaan mukaan kehittämissivaiheeseen? Piloitoimaan kehittämissivaiheeseen?

- 1 Voit kirjata ajatuksia muistilapuulle
- 2 Tuliko jotain uutta mieleen, jota et ole muistanut nostaa esiin. Voit kirjoittaa niitäkin ylös muistilapuulle.

5 Mitä vien kotiin?

10 minuuttia

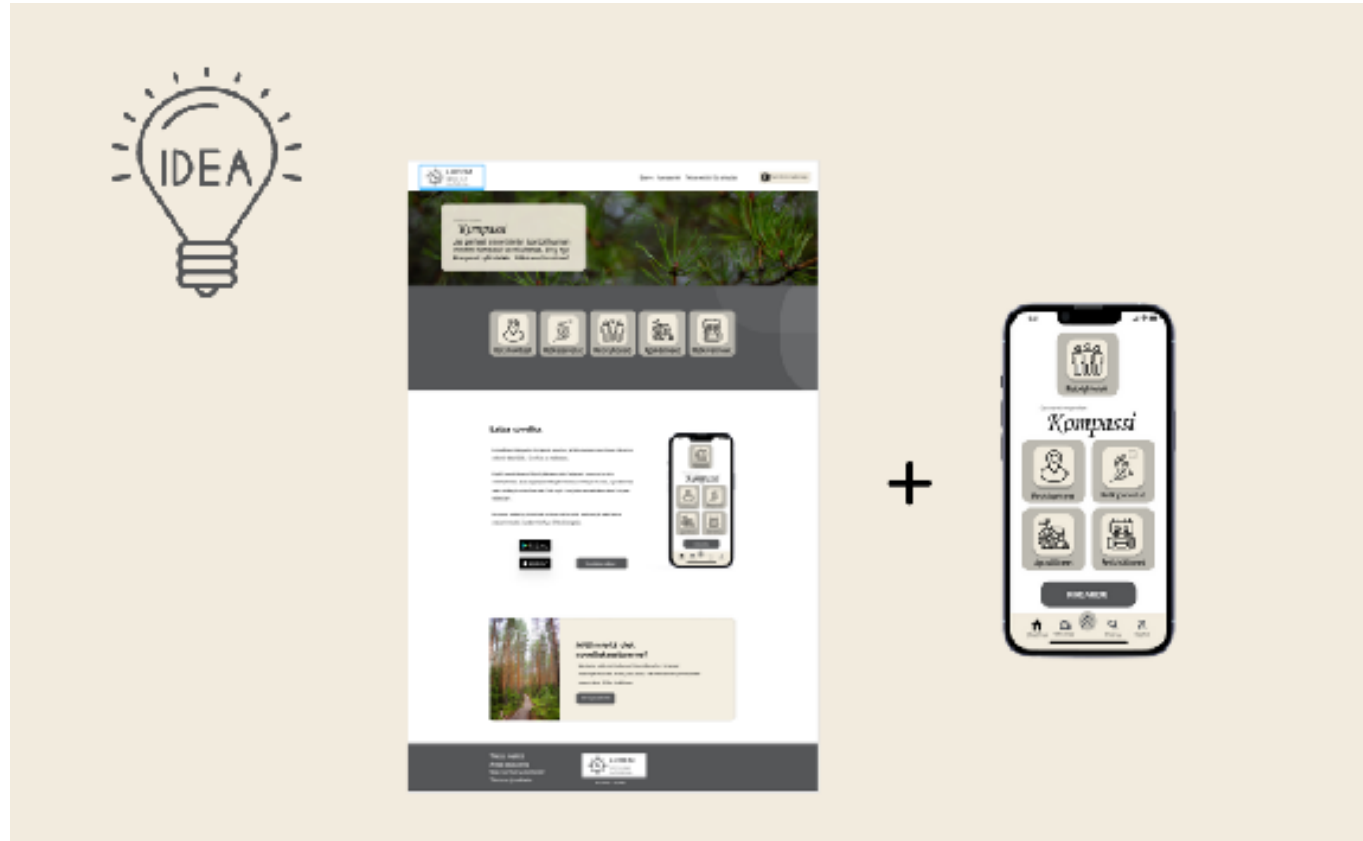
Mitä lähtee mukana kotiin viemiseksi?

Olet osallistunut työpajaan. Kiitos siitä! Kerro vielä kolmen muistilapun kanssa, mitä aiot viedä mukana tästä työpajasta.

- 1 Lisää ensi muistilaput tuohon alle
- 2 Kerro vielä lopuksi miksi nämä asiat lähetävät mukasi

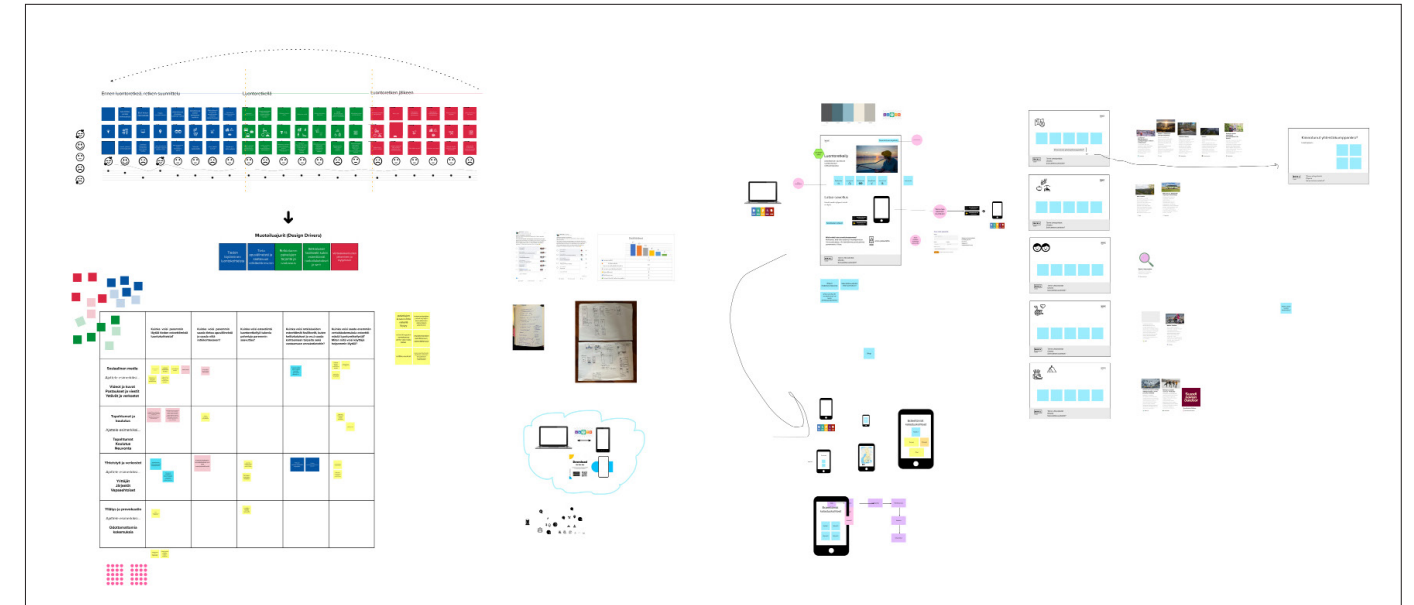

3.3 Prototyyppi ja sen testaus

Kuva 27. Prototyypinä syntyi Esteettömyyden kompassi -mobiilisovellus ja - verkkosivt. Lähde: NL

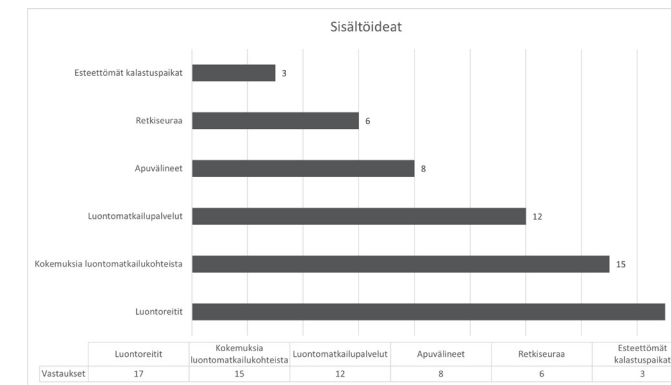
Tutkimusvaihe ja ideointityöpaja loi selvän pohjan sille, että käyttäjien näkökulmasta esteettömyyden luontoretkeilyyn liittyvä tieto on hyvin hajallaan. Käyttäjät kaipaavat matalan kynnyksen paikkaa, jossa voi löytää ja jakaa vertaiskokemuksia luonnossa liikkumisesta, apuvälineistä, reiteistä ja palveluista. Puuttuu paikka, jossa kohdata muita retkeilijöitä ja tarvittaessa löytää retkiseuraa, avustajan sekä palveluja. Tähän ongelmaan lähdetiin suunnittelemaan prototyyppiä yhteisöllisestä mobiilisovelluksesta, jota tukee esteettömyyden luontoretkeilyn tietoa kokoava verkkosivu. Syntyi Esteettömyyden kompassi.

Kuva 28. Prototyypin luonnostelua Lähde: NL

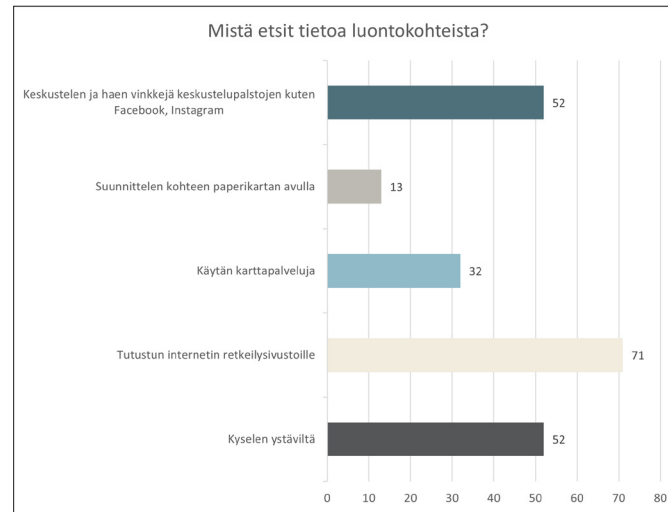
Prototyypin suunnittelun tueksi tutkittiin olemassa olevia retkeilyn mobiilipalveluja sekä verkkosivustoja. Lisäksi tarkasteltiin yhteisöllisiä sovelluspalveluja. Sisältöideoista kysyttiin mielipide esteettömyyden retkeilyn somekanavista.

Tutkimuksessa selvisi, kun käyttäjä etsii tietoa esteettömyyden luontokohteista, niin hän menee yleensä internetin retkeily sivustoille. Metsähallituksen Luontoon.fi -sivusto on tunnettu ja myös Retkipaikka.fi -sivusto mainittiin. Retkipaikalla on mobiilisovellus, mutta se ei palvele tarvetta, johon nyt kaivataan ratkaisua. Keskustelua retkeilystä käydään ystävien kanssa ja haetaan vinkkejä erilaisilta keskustelupalstoilta, kuten vammaisjärjestöjen ryhmistä tai esteettömyyden matkailun sivuilta, joista löytyy muitakin tietoa kuin luontoretkeilystä. Jonkin verran osataan hyödyntää karttasovelluksia, mutta haastatelluista näiden käyttäjät olivat kokeneempia retkeilijöitä. Euroopan Unionin rahoittamalla Nature Access to All -hankkeessa on kehitetty esteettömyyden luontomatkailukohteiden saavutettavuutta ja parantaa muun muassa viestintää luomalla verkko-

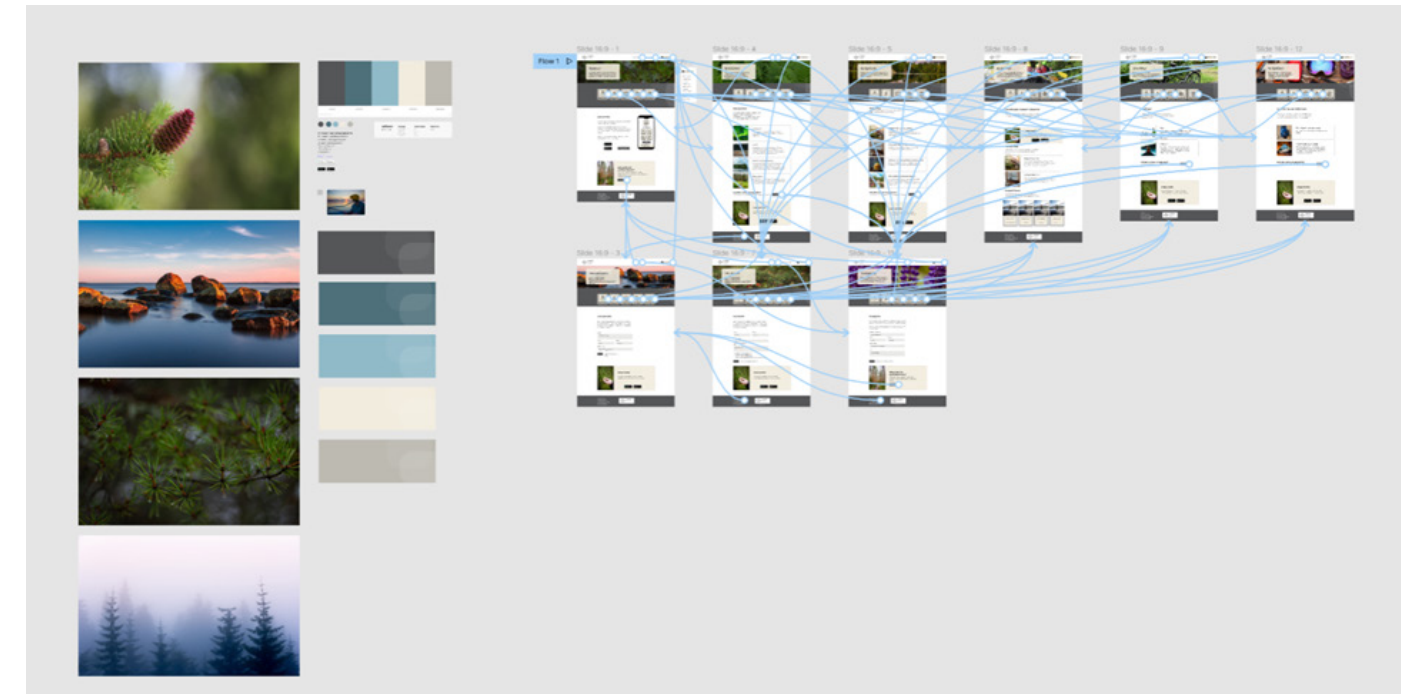

Kuva 29. Sisältötoiveita Lähde: NL

sivusto, jossa kuvattu esteettömiä luotoreittejä. Tämä sivustoa ei tunnettu ja Suomen kohteiden osalta se ei ole kattava (Mapeirons, 2021.) Esimerkki yhteisöllisestä retkeilyreitipalveluista on saksalainen ja suomen kieliset toiminnot omaava Outdooractive-sovellus ja sen verkkosivut. Tällä kaupallisella toimijalla on käsittääkseni tavoitteita kehittää palveluunsa myös esteettömien reittien kuvauksia. Mikään edellä mainituista esimerkeistä eivät missään tapauksessa ole huonoja. Ongelmana esteettömän luontoretkeilyn osalta on se, että tieto on hajallaan ja sitä on vaikea löytää. Varsinkin kuin usein reittitiedon lisäksi toivotaan tietoa myös oheispalveluista.

Kuva 31. Mistä tietoa haetaan? Lähde: NL

Kuva 32. Prototyyppi, verkkosivun toiminnallisuus Lähde: NL

Tässä opinnäytetyössä ei ole niinkään paneuduttu verkkosivun tai mobiilisovelluksen tekniseen suunnitteluun vaan pohdittu ratkaisuja vuorovaikutteisen vertaiskokemuksen ja esteettömän retkeilytiedon löytämiseen. Haluttiin kuitenkin toteuttaa prototyyppi, jonka testaaminen on mahdollista verkon yli. Tästä syystä sekä verkkosivun että mobiilisovelluksen malli toteutettiin Figma-ohjelmalla. Mallien suunnittelussa on pyritty huomioimaan digitaalinen saavutettavuus arkkitehtuurissa, toiminnallisuudessa sekä visuaalisessa ilmeessä. Koska kohderyhmänä on ennen kaikkea toimintarajoitteiset retkeilijät, niin mahdolliseen lopulliseen toteutukseen on huomioitava saavutettavuuden työkalut. Lähtökohta tu-

lee olla se, että verkkosivut ja mobiilisovellus toimii kaikille aistivammasta huolimatta. Idea saavutettavuuden apu -työkalusta on kuvassa 34.

Keskeisenä ajatuksena on se, että käyttäjä löytää tietoa esteettömään luontoretkeilyyn liittyvistä asioista keskitetysti Esteettömyyden kompassista. Esteettömyyden kompassin sisältöteemat myötäilevät ja pyrkivät vastaamaan muotoiluprosessin aikana nousseita tarpeita. Sisältöteemat ovat retkikohteet, retkipalvelut, apuvälineet, retkivälineet sekä vertaiskokemuksellinen tieto eli retkiyhteisö.

Retkikohteiden osalta ideaalitalanne olisi mielestäni se, että kaikki esteettömät luontokohteet löytyisivät tulevaisuudessa yhden hakupalvelimen alta.

Etusivu Kumppaniksi Tietoa meistä Ota yhteyttä

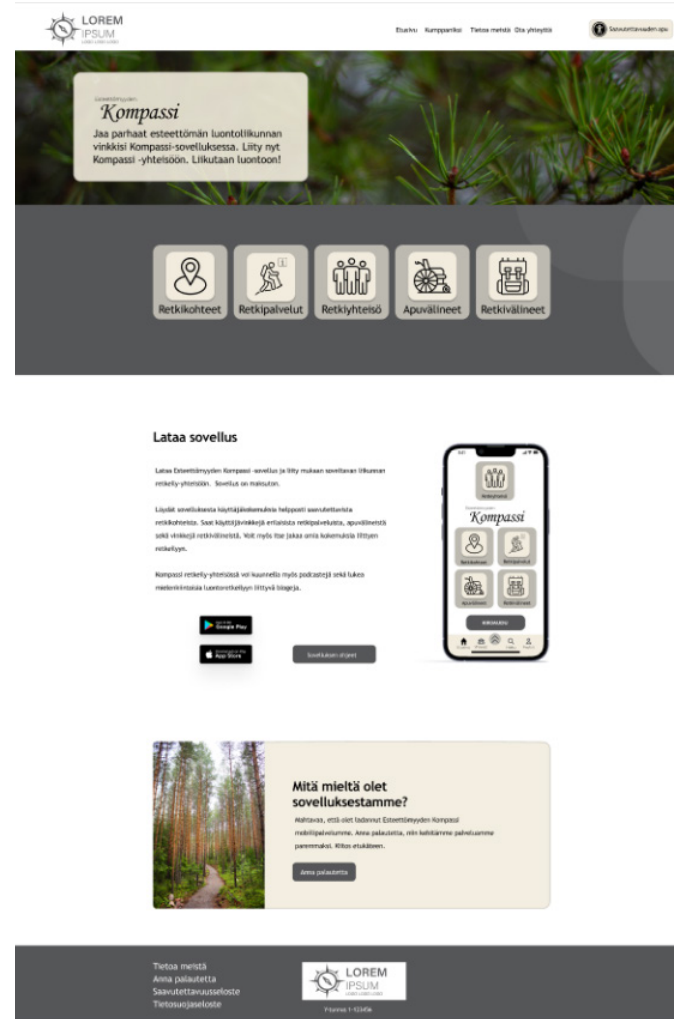
Saavutettavuuden apu

Kuva 30. Etusivun pääpalkisto. Lähde: NL

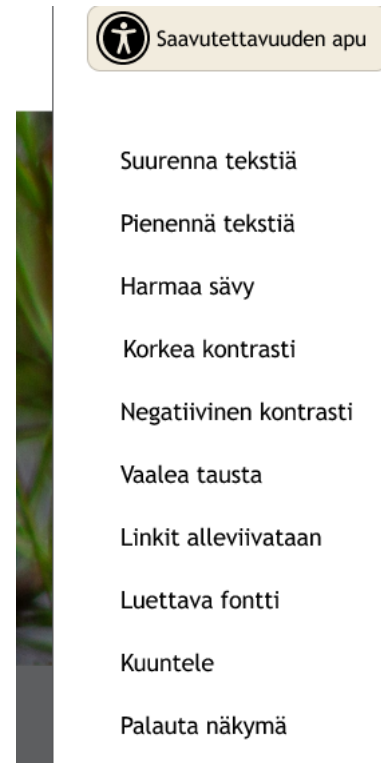
Riippumatta siitä, että kuka luontokohteen huoltoa ja ylläpitoa hallinnoi. Tässä opinnäytetyössä ei pystytä ratkaisemaan sitä, että kuka tai miten retkeilytieto- dataa hallinnoitaisi. Tämä vaatii joustavaa yhteistyötä toimijoiden, kuten Metsähallituksen, virkistysalueiden, kuntien ja kaupunkien sekä yksityisten toimi-

Kuva 33. Verkkosivun etusivu. Lähde: NL

joiden kesken. Tässä prototyypissä on ratkaisu, joka auttaa esteettömästä luontoretkeilytiedosta hyötyviä niin, että hajallaan olevat retkikohdetiedot on kerätty yhteen paikkaan.

Selkeästi myös retkisuunnitteluun sisältyvien retkipalveluiden löytyminen helpottuisi Esteettömyyden kompassin avulla. Tämä auttaisi myös esteetömiä palveluja tarjoavien yritysten markkinointia sekä mahdollistaisi toimintarajoitteisen retkeilijän viipymää retkeilykohteessa. Retkipalveluja tarjoavan toimijan palveluja voivat olla esimerkiksi eräopaspalvelut, välinevuokraus- tai opastus, luontomatkailupalvelut, kuten valmismatkapaketit. Kahvilapalve-

Kuva 34. Saavutettavuuden apu. Lähde: NL

lut luontokohteissa ovat tämän tutkimuksen mukaan käyttäjille merkityksellisiä. Niiden sekä ravintola- sekä majoituspalvelujen tiedot linkitettynä reitistöjen sijaintiin olisi järkevää. Luontoretkeilyyn voi yhdistyä myös erilaiset kulttuuripalvelut. Kulttuuripalve-

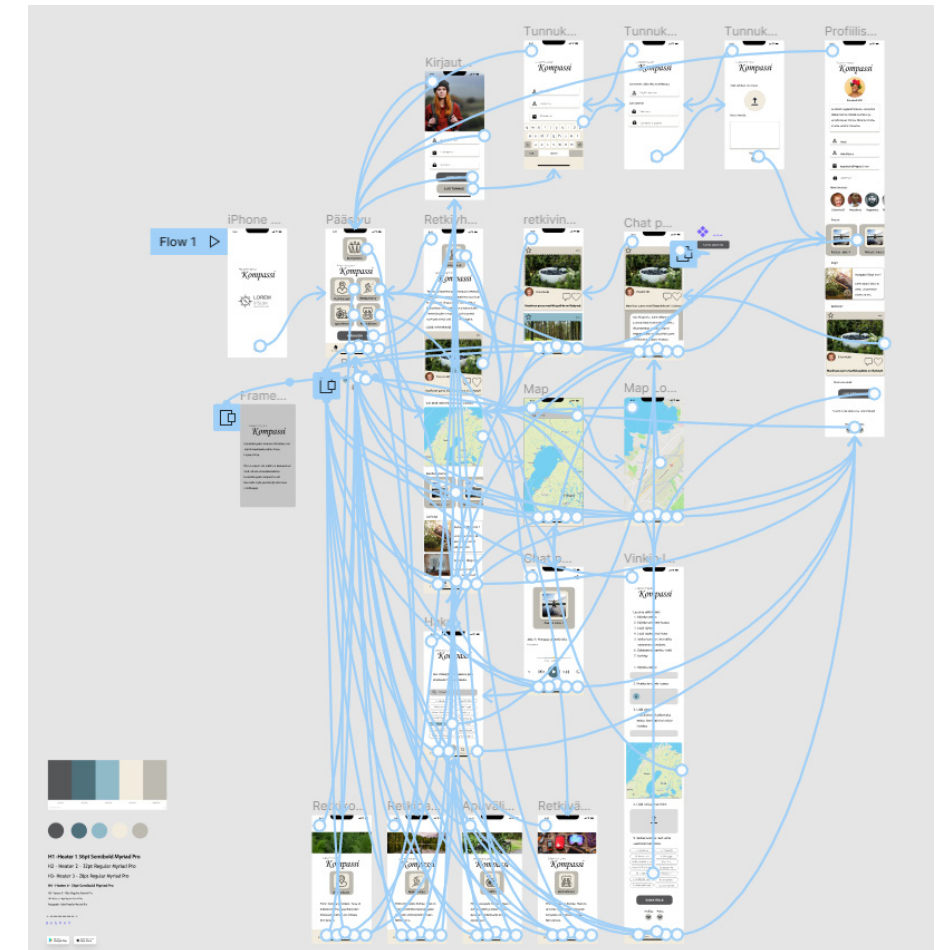

Kuva 35. Mobiilin etusivu. NL

luja voidaan tuoda luontoon, kuten teatteri- ja konserttiesitykset sekä kuvataidetaapahtumat. Myös erilaiset kulttuurialan kursistarjonta kiinnostanee luonnossa liikkujaa.

Apuvälineet laajentavat luonnossa liikkujan mahdollisuutta

kokea monipuolisesti luontoelämyksiä vuoden ajasta riippumatta. Esteettömyyden kompassista löytyy tietoa apuvälineiden vuokraamisesta sekä löytää käyttöideoita. Oikein valituilla ja mitoitetuilla apuvälineillä luontokokemuksista nauttii. Myös retkeilyvälineiden

Kuva 36. Mobiilisovelluksen toiminnallisuus. Lähde: NL

Kuva 37. Yhteisöfoorumi. NL

valinta saattaa tuntua hankalalta. Esteettömyyden Kompassi-yhteisöstä löytyy vertaiskokemuksia ja ideoita luonnossa liikkujan retkivälineiden hankintaan ja käyttöön. Aina ei tarvitse välineitä ostaa itselle vaan niitä voi lainata tai vuokrata ja tämä tieto olisi tarkoitus myös löytää Esteettömyyden kompassista.

Esteettömyyden kompassin retkiyhteisö on toiminnon ydin. Retkiyhteisö on vuorovaikutteinen kokonaisuus, jossa käyttäjä voi matalalla kynnyksellä jakaa omia luontoretkeilyyn liittyviä kokemuksia, havaintoja ja vinkkejä. Yhtä lailla käyttäjä voi puolestaan saada yhteisöstä uskallusta ylittää omia rajoja ja löytää vertaistuen avulla ratkaisuja luontoretkeilyn esteille. Yhteisön Kompassi-podcastissa pääsee retkitunnelmiin vaihtuvien vieraiden kanssa. Keskusteluissa kuulee vieraiden retkikokemuksista ja pääsee unelmoimaan heidän kanssaan unelmien luontokokemuksia. Kompassi-blogi taas vie lukijan vaihtuvien aiheiden luontoretkelle. Kirjoittajina vaihtuvat vieraat. Kompassiyhteisöstä voi löytää luontoystäviä ja samalla voi käydä avointa tai yksityistä keskustelua. Yhteisön hakutoiminnon kautta käyttäjä löytää häntä

kiinnostavan teeman mukaisia aiheita ja halutessaan liittyä mukaan keskusteluun.

Prototyypin testaus

Teknisesti prototyypin testaaminen oli helppoa. Testaus tapahtui käytännössä lähettämällä Figma-sovelluksen kautta linkkinä sekä verkkosivun että mobiilisovelluksen protomallit. Sovelluksen testaaja sai etukäteen ohjeen ja testaaja pääsi tutustumaan rauhassa testituotteisiin. Jokaisen testaajan kanssa sovittiin verkkopalaveriaika palautteen antoa varten. Kaksi testaajaa tavattiin fyysisesti.

Palautetta prototyypistä antoi 12 henkilöä, jotka jakautuivat toimintarajoitteisiin luontoretkeilijöihin, työn tilaajan ja Metsähallituksen edustajiin sekä luontoalan yrittäjiin. Verkkosivua ja mobiilisovellusta kommentoi myös teknisestä näkökulmasta kolme käyttäjärjestelmäasiantuntijaa. Ikävä kyllä näkövammaisten osalta testaaminen onnistunut, koska näkemisen apuvälineet eivät tukeneet Figma-ohjelmaa.

Vastaanotto oli positiivisen innostunutta. Esteettömyyden kompassi-yhteisön verkkosivu ja mobiilisovellus olisi ratkaisu, joka poistaisi ongelman siitä, että es-

teettömän retkeilyyn liittyvää tietoa on vaikea löytää tai se on hajallaan. Vertaiskokemusten jakaminen koettiin myös tärkeäksi. Keskustelua olisi helppo käydä ja vinkkejä löytäisi matalalla kynnyksellä. Mahdollisuus verkostoitumiseen, retkikaverin, oppaan tai avustajan löytämiseen pidettiin myös tärkeänä. Käyttäjät kokivat, että yhtenäisten tietojen löytäminen on tärkeää ja toimivuus kaikilla laitteilla on erittäin tärkeää. Vaikka näkövammaisilta ei palautetta saatu, niin se nostaa erityisesti esiin sen, kuinka tärkeää on suunnittelussa huomioida kaikki aistit.

Käyttöliittymän toimivuutta tarkasteltiin myös Nielsenin heuristiikan muistilistaan peilaten. Tärkeimpiä huomioita olivat sisällön järjestelyyn ja toimivan navigaation puutteet. Jatkosuunnittelussa tulee kiinnittää huomio saavutettavampaan designiin. Typografiaa ja kuvakkeiden symboleja tulee selkeyttää. Navigoinnin loogisuus ja ylipäättänsä tunne toimin-

tojen hallitsevuudesta tulee huomioida paremmin.

Nielsenin heuristiikassa voidaan arvioida seuraavia (kts. Nielsen, 1994):

1. Näkyvyys
2. Yhteensopivuus systeemin ja todellisen maailman välillä
3. Hallitsevuuden ja vapauden tunne käyttäjällä
4. Jatkuvuus ja standardit
5. Virheiden ehkäisy
6. Muistikuormituksen minimoiminen
7. Käytön tehokkuus ja joustavuus
8. Minimalistinen suunnittelu
9. Virheistä toipuminen
10. Ohjeet

Paras käyttäjäpalautte oli pyyntö, että voidaanko ladata tämä sovellus heti minun puhelimeeni!

Kuva 38. Hyvällä esteettömällä reitillä pääsee kulkemaan rinnan. Lähde: NL

4

4. Johtopäätöksiä ja ideoita tulevaan

Voisiko paremmin aihetta valita kuin nyt tuli tehtyä! Oman motivaation merkitystä sekä muotoilu-prosessiin perehtymisessä että itse aiheen aihepiiriin syventymisessä ei voi väheksyä. Olen kirjannut itselleni alkumetreillä henkilökohtaiseksi tavoitteekseni, että tulen tämän prossin aikana syventämään esteettömyys- ja saavutettavuusosaamistani, ymmärrän paremmin soveltavaa luontoliikuntaa, opin tuntemaan paremmin eri vammaisryhmiä, opin uusia taitoja, joilla voin laajentaa osaamistani. Kuten ennen kaikkea palvelumuotoilun käytänteet sekä vahvistan fasilitointiosaamistani. Viimeisenä, mutta ei missään nimessä vähäisempänä; saan uusia ystäviä ja verkostoidun alalla. Kaikkea tätä motivoi opinnäytetyön aiheeni, joka liittyi sekä työhöni että vapaa-aikaan.

Kiinnostus luontoretkeilyyn on ollut kasvussa jo ennen opinnäytetyön aikana vallinnutta pandemiaa. Ulkomaan matkailun rajoitukset nostivat entisestään kiinnosta kotimaan matkailuun ja luontoretkeilyyn. Metsähallitus julkaisi tammikuun 2022 alussa kansallispuistojen vuoden 2021 kävijämäärät, joka ylitti 4 miljoonan kävijän rajan. Jos vertaa vuoden 2019 kävijämääriin, niin nousua on ollut huikat 25 % ja vuoteen 2020 nousua oli 2 %. (Metsähallitus, 2022.) Oma arvioni on, että yhtä lailla toimintarajoitteisten retkeilijöiden kiinnostus luonnossa liikumiseen on kasvanut.

Tutkimuksen tavoitteena oli saada selville, että millaisia ajatuksia toimintarajoitteisilla henkilöillä

on esteettömästä luontoretkeilystä. Myöskin löytää niitä asioita, jotka innostavat luontoon lähtemiseen. Mutta yhtä lailla ymmärtää paremmin, että millaisia esteitä nousee eteen ja vaikeuttaa retkisuunnitelman toteutumista.

Tutkimusprosessin matkan varrella ilokseni huomasi, että tutkimuksen aikana julkaistiin useampi laaja raportti, joka linkittyi tutkimusaiheeseen esteettömästä luontoretkeilystä. Peilaan tutkimukseni tuloksia ja ajatuksiani tulevasta muutamien keskeisten raporttien tuloksiin. Ympäristöministeriön johdolla on käynnissä Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategian laadinta, ensimmäistä kertaa Suomessa. Strategian lausuntoyhteenvedossa otetaan kantaa luontokohteiden läheisyydestä ja saavutettavuudesta. Eri toimijoiden lausuntojen yhteydessä saavutettavuus termillä on useampi merkitys. Joka tapauksessa halutaan varmistaa (lähi)luontoon liikumisen mahdollisuus ja mahdollistaa se helpommin. Lisäksi on painotettu tiedon saavutettavuutta. Ilokseni totesin myös sen, että strategialuonnoksessa esitetään tuotettavaksi kansallinen ulkoilutietopalvelu, joka tulee tarjoamaan maan kattavasti tietoa ulkoilumahdollisuuksista ja -palveluista. (Ympäristöministeriö, 2021.)

Luonnonvarakeskus LUKE toteuttaa ulkoilututkimuksen osana Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi (LVVI) -tutkimusta vuosien 2019–2021. Aiemmat vastaavat tiedonkeruut ovat vuosilta 1998–2000 sekä 2009–2010. Ulkoilututki-

mus-kyselyssä suomalaiset kertovat mitä ja miten he harrastavat ulkoilua ja muuta virkistävyyttä luontoympäristössä. Raportti ei ole vielä valmistunut, mutta haastattelin tutkija Marjo Neuvosta joulukuussa 2021. Sain häneltä luvan käyttää ennakkotietoa tässä tutkimuksessa. Nyt esiin nostamani seikat ovat suuntaa antavia nostoja ja eivät suoraan vertailukelpoisia esimerkiksi aiempiin ulkoilutilastoihin. LUKE:n tutkimukseen vastanneista 20,8 % (n=1382) on melko tai erittäin paljon samaa mieltä, että heillä ei ole sopivaa seuraa ulkoiluun. Samalla arviointiasteikolla 15 % vastanneista on kertonut, että ulkoalueille on vaikea kulkea (n=1377) ja rahan puute rajoittaa ulkoiluharrastustani (n=1379). Lisäksi 16 % on vastannut, että lähellä ei ole sopivia ulkoilualueita (n=1379). (LUKE, 2021.)

Valtioneuvosto julkaisut selvityksen YK:n vammaisopimus ja rakennetun ympäristön esteettömyys Tulevaisuuden lainsäädäntö- ja ohjaustarpeet, jonka tekijöinä ovat olleet Laura Arpiainen, Satu Wäre-Åkerblom, Eeva Hillukkala, Raisa Mäkinen ja Vera Roberts. Selvitys on julkaistu joulukuussa 2021. Selvityksessä on otettu kantaa myös rakennettujen reiki- ja luontokohteiden parantamiseen. Selvityksen listaus esteettömyyteen liittyvistä puutteista kohtaavat tämän opinnäytetyön havaintoja. Puutteena on se, että reittejä on vähän. Informaatio ei vastaa todellisuutta tai se on puutteellista. Reittisuunnittelussa ei oteta huomioon riittävästi esteettömyyttä. Lisäksi selvityksessä ehdotetaan, että reiki- ja luontokohtetietoa kerättäisi keskitetysti ja reittikuvaamisen esteettömyystietoja varten tarvitaan yhteisiä tunnusluvut. Tiedot tulee olla karttapohjalla. Myöskään työryhmä ei osannut ottaa kantaa, kuka olisi paras ylläpitämään tietoa. (Arpiainen ym. 2021.)

Tämä opinnäytetyön tutkimus on osoittanut, että esteettömän luontoretkeilyn eteen on vielä paljon tehtävää. Muotoiluprosessissa syntynyt Esteettömyyden kompassi on sellainen tuote, jolle on tarve ja se olisi ajankohtainen. Ennen kaikkea tarve esteettömien retkeilypalveluiden kokoavasta tietopankista on toimintarajoitteisten käyttäjien erityinen toive. Pohdinta on tehtävä siitä, että mitä tietoa tuodaan sovelluksen tarjontaan ja kuinka iso tietomäärä voidaan yhden toimijan toimesta hallinnoida. Se, että esteettömät kohteet saataisi kansallisella tasolla kerättyä yhteen paikkaan, on erittäin eteenpäin vievää. Lisäksi tässä kontekstissa näin merkitykselliseksi sen, että palvelu ei olisi kaupallinen vaan tasa-arvoisesti kaikkien saavutettavissa. Nyt suunnitellussa prototyypissä on keskeistä vertaiskokemusten jakaminen. Se olisi paikka innostaville ja esimerkkinä toimiville reiki-ideoille sekä mahdollisuus matalan kynnyksen keskustelufoorumille. Sovellus olisi myös paikka, mistä voisi tarvittaessa löytää retkiseuraa, avustajan tai reikioppaan. Esteettömyyden kompassi -yhteisöön liittyisi myös palvelun tarjoajat, niin että käyttäjä löytäisi esteettömän luontoretkeilyyn liittyvät tiedot ja palvelut kootusti yhdestä ja samasta paikasta. Teemoittain Esteettömyyden kompassin tietopankki sisältää seuraavat; retkiyhteisö, retkikohteet, reiki- ja palvelut, apuvälineet sekä reikivälineet.

Lopuksi nostan esiin tulevaisuutta ja jatkokehittelyä varten opinnäytetyössä nousseita kehittämissideoita:

Idea 1: Reittien kuvaukset

Esteettömien reittien reittikuvausmenetelmä on olemassa. Reittikuvausten käyttö on ymmärtääkseni vielä vähäistä. Luontoreittien esteettömyyskartoittajien koulutusta tulee kehittää ja laajentaa. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoittajia voi käyttää hyödyksi. Ehdottaisin myös, että kuntien ja kaupunkien vammaisneuvostojen sekä muita paikallisia kokemusasiantuntijoita hyödynnettäisi systemaattisesti kartoitustyössä. Lisäksi mielestäni pelkkä kuvausmenetelmä ei riitä. Tutkimukseni mukaan reittikuvausten sanoittamiseen tarvitaan lisäohjeistusta ja opastusta. Reittien lisäksi esteettömyystietoa tarvitaan myös vesistöreitistöjen esimerkiksi kalastuspaikkojen sekä melontareittien osalta.

Idea 2. Apuvälineiden saatavuus reiki- ja palvelupaikoille

Tutkimukseni mukaan apuvälineiden käyttäjät kokevat, että apuvälineiden löytäminen on vaikeaa sekä välineiden saaminen reiki- ja palvelupaikalle on hankalaa. Tässäkin näen koulutuksen keskiössä. Apuvälineet eivät ole yksiselitteinen asia ja tässä varmasti monialainen yhteistyö on merkityksellistä. Jo nyt tehdään yhteistyötä eri apuväline-toimijoiden kesken. Tässä näen yhteistyön tiivistämisen paikan sekä pohdinnan, kuinka saavutettaisi kattavampi apuvälineverkosto unohtamatta käyttäjäkohtaista opastusta.

Idea 3. Palvelujen tarjoajien esteettömyystiedon lisääminen

Esteettömyys- ja saavutettavuustietoa ei varmasti ole kentällä liikaa. Esteettömyyden kompassin yhteydessä palvelun tarjoajat listautuivat seuraavasti; erilaiset reiki-, majoitus-, ravintola- ja kahvila- sekä kulttuuripalveluja tarjoavat toimijat. Eri toimijat tarvitsevat lisää tietoa ja opastusta omien palvelujen kehittämiseen. Toimintaympäristön esteettömyyden kuvaaminen sekä digitaalisen viestinnän palveluiden saavutettavuuden parantaminen ovat varmasti sellaisia, joissa on paljon tehtävää. Muistetaan tässä yhteydessä, vaikka kuinka toivoisimme, niin kaikkea ei voida muuttaa täysin esteettömäksi. Tärkeintä on kuitenkin se, että pyritään esteettömämpään ympäristöön ja osataan sanoittaa realistisesti tilanne.

Olen kirjoittanut 5.2.2021 muistikirjaani sanat; Usko prosessiin!!!

Voin vahvistaa alkumetreillä kirjoittamani sanat sekä todeta, että vaikka näinkin pitkän oppimisprosessin aikana oma fiiliskäyräni heilahteli, mutta noudatin ohjettani. Vahvistan myös, että opinnäytetyön tavoitteeni täyttyivät kaikilta osin. Ja sinulle, joka mietit tai jopa epäilet palvelumuotoilua menetelmänä. Luota sanoihini ja anna prosessin kantaa.

Lähdeluettelo:

Aaltonen, A. & Ihalainen, N. (toim.) 2020. Yhdenvertaisuutta luontomatkailuun. Esteettömien ja saavutettavien luontomatkailupalveluiden suunnitteluopas. LAB-ammattikorkeakoulu, Lahti.

Aarnos, E. & Valli, R. (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. 1: Metodien valinta ja aineistonkeruu. 5., uudistettu painos. PS-kustannus, Jyväskylä.

Arpiainen, L. & kump. 2021. YK:n vammaissopimus ja rakennetun ympäristön esteettömyys : Tulevaisuuden lainsäädäntö- ja ohjaustarpeet. valtioneuvoston kanslia.
Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163652> (Luettu: 4.4.2022).

Eränkö, Kuisma-Sandgren & Rautiainen 2015. Selvitys ulkoilulain toimivuudesta, soveltamisesta ja muutostarpeista.
Saatavilla: https://www.suomenlatu.fi/media/vaikuta/suomen_latu_ulkoilulaki_raportti_26.5.2015.pdf (Luettu: 15.3.2022)

Erätaukosäätö [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.eratauko.fi/mika-eratauko/> (Luettu: 2.4.2022).

Euroopan Parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882 tuotteiden ja palveluiden esteettömyysvaatimuksista [verkkosivu]
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0882&from=EN> (Luettu 2.4.2022)

Hirvonen, M. & Kinnunen, T. (toim.) 2020. Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Tallinna Raamatutrükikoja OÜ, Tallinna.
Invalidiliitto Esteettömyyskeskus ESKE 2019. Esteettömyyskartoitussopas 2019. Invalidiliitto, Helsinki.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Juvenes Print, Tampere.
Kilpelä, N. 2019. Esteetön rakennus ja ympäristö suunnitteluopas. 3., uudistettu painos. Rakennustieto Oy, Helsinki.

Koivisto, M., Säynäjäkangas, J. & Forsberg, S. 2019. Palvelumuotoilun bisneskirja. Alma Talent, Helsinki.

Liikuntatieteellinen Seura [verkkosivut]
Saatavilla: <https://www.lts.fi/tutkittua-sovellettua/soveltava-liikunta/soveltavan-liikunnan-maaritteleva-sa-nasto.html> (Luettu 13.3.2022)

LUKE, Luonnonvarakeskus, Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi LVVI3
Haastattelu: tutkija Marjo Neuvonen 5.12.2021

Löytänä, J. & Korteso, K. 2011. Asiakaskokemus. Palvelubisneksestä kokemusbisnekseen. [Ellibs Lukuohjelma]
Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789521416866> (Luettu: 6.4.2022).

Mapeirons [verkkosivu]
Saatavilla: <https://mapeirons.eu/en/> (Luettu: 15.3.2022).

Metsähallitus [verkkosivu]
Saatavilla: <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/polkuuontoon.pdf> (Luettu: 8.4.2022).

Metsähallitus [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/kayntimaarat/kayntimaarien-kehitys/> (Luettu: 5.4.2022).

Nielsen, J. 1993. Usability engineering. Academic Press, Boston (MA)
Nurmi-Koikkalainen, P. & kump. 2017. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta: Analyysia THL:n tietotuotannosta. THL. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/handle/10024/135650> (Luettu: 7.4.2022).

Oikeusministeriö. FINLEX® -Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017. [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241> (Luettu 2.4.2022)

Oikeusministeriö. FINLEX® - Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019. [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190306> (Luettu 2.4.2022)

Oikeusministeriö. FINLEX® - Liikuntalaki 390/2015. [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390> (Luettu: 2.4.2022).

Oikeusministeriö. FINLEX® - Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132> (Luettu: 2.4.2022).

Oikeusministeriö. FINLEX® - Maastoliikennelaki 670/1991. [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1991/19910670?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=maastoliikenne> (Luettu: 2.4.2022).

Oikeusministeriö. FINLEX® - Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731. [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki> (Luettu: 2.4.2022).

Oikeusministeriö. FINLEX® - Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeudesta 27/2016.. [verkkosivu]
Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2. (Luettu: 2.4.2022).

Saari (toim.), Hätönen, Kajala, Lakkasuo, Rissanen, Parviainen, Piipponen & Siira 2020. Luontokohteiden esteettömyyden kartoittaminen ja kuvailu. Esteetön eräpolku -hankkeen raportti.
Saatavilla: <https://www.paralympia.fi/images/tiedostot/erapolku/erapolkuraportti.pdf>. (Luettu: 15.3.2022)

Selovuori, K. 2019. Saavutettavuusopas. 1. painos. Euraprint, Eura.

Stickdorn, M. & Schneider, J. 2012. This is Service Design Thinking: Basics, Tools, Cases. 1. painos. Hoboken, New Jersey: Wiley.

Suomen Paralympiakomitea [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.paralympia.fi/paralympiakomitea/yleisesti-paralympiakomiteasta> (Luettu: 15.3.2022).

Suomen standardisoimisliitto (toim.) 2019. Ergonomics of human-system interaction: Part 210: Human-centered design for interactive systems. 2. painos. Helsinki, Suomen standardisoimisliitto SFS ry.

The Design Council [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.designcouncil.org.uk/news-opinion/what-framework-innovation-design-councils-evolved-double-diamond> (Luettu: 20.3.2022).

The Design Squiggle [verkkosivu]
Saatavilla: <https://thedesignsquiggle.com/> (Luettu: 21.3.2022).

The Design Sprint Community [verkkosivu]
Saatavilla: <https://designsprintkit.withgoogle.com/methodology/phase1-understand/round-robin> (Luettu: 14.4.2022).

THL, 2019. TEPA termipankki [verkkosivu]
Saatavilla: <https://termipankki.fi/tepa/fi/> (Luettu: 7.4.2022).

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Talentum, Helsinki.

UKK-instituutti [verkkosivu]
Saatavilla: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/soveltavat-liikkumisen-suositukset/> (Luettu: 8.4.2022).

Verkkosisällön saavutettavuusohjeet (WCAG) 2.1 [verkkosivu]
Saatavilla: <https://www.w3.org/Translations/WCAG21-fi/> (Luettu: 28.3.2022).

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Tammi, Helsinki.

Virtanen, S. 2014. Design for All –suunnittelun kaleidoskooppi – ehdotus: Design for All –perusteisen osallistavan suunnittelun toimintamalliksi. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu.
Saatavilla: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405065957> (Luettu: 29.3.2022).

Ympäristöministeriö. [verkkosivu]
Saatavilla: https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/8748fd64-c090-4bf2-9a14-25ee3e36299e/3136470e-04bc-4cbd-b4b0-60c01ea36a01/YHTEENVETO_20220113140955.pdf (Luettu: 15.3.2022)

The Washington Group [verkkosivu]
Saatavilla: https://www.washingtongroup-disability.com/fileadmin/uploads/wg/Documents/Questions/Washington_Group_Questionnaire__1_-_WG_Short_Set_on_Functioning.pdf (Luettu: 18.3.2022).

Kuvituskuvien lähde: www.unsplash.com
Kuvituskuvat sivuilla 1, 5, 12, 16, 17 ja 45.

Liite 1

Teemahaastattelun runko

Haastattelu liittyy opinnäytetyöhöni ja tätä haastattelua käytetään opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä. Haastattelut nauhoitetaan. Tutkimuksessa ei tule mitään sellaista tietoa, jonka voisi suoraan yhdistää sinuun. Ei nimeä, mutta retkeilystatus ja mahdollinen toimintarajoite, jos näin sovitaan. Tässä keskustelussa on tarkoitus jakaa henkilökohtaisiakin asioita. Sinulla ei kuitenkaan ole velvollisuutta kertoa mitään omakohtaisia terveys tai muita sellaisia asioita, joista et halua kertoa tai et näe oleelliseksi tässä yhteydessä. Muista, että ensisijaisesti kerro omista kokemuksista. Muiden kokemuksia voit tietenkin jakaa niin, ettei niistä selviä henkilö tai asioita, joista voi henkilön tunnistaa.

Kuinka paljon liikut luonnossa?

- Satunnainen kävijä
- Innokas aloittelija
- Aktiivinen harrastaja
- Kokenut luonnossa liikkuja

Mitä haluat kertoa itsestäsi?

Millainen luonnossa liikkuja olet?

Kun ajattelet esteetöntä luontoretkeilyä, niin mitä se sinusta on? Millaista on esteetön luontoretkeily?
Mikä on suhteesi esteettömään luontoretkeilyyn? Vai puhutko ennemminkin soveltavasta luontoretkeilystä?

Kun lähdet suunnittelemaan luontoretkeä, niin mistä lähdet liikkeelle

Mistä etsit tietoa?

Millaista tietoa on saatavilla?

Puuttuuko jotain tietoa, mikä olisi oleellista retkeillessäsi?

Millaisia retkiä olet tehnyt?

Oletko kohdannut ongelmia liikkuessasi retkillä?

Millaisia asioita haluaisit nostaa positiivisena esiin? Millaisia onnistumisia olet kokenut retkillä?

Mitkä olivat sinulle tärkeitä asioita, joita haluaisit erityisesti parantaa liittyen esteettömään luontoretkeilyyn? Pystytkö nostamaan esiin kolme asiaa? Voi olla enemmänkin, jos näet ne tärkeäksi.

Liite 2

Kyselyn kysymykset

1. Ikäsi *

Merkitse vain yksi soikio.

0-14 vuotta

15-24 vuotta

25-44 vuotta

45-64 vuottaw

65-74 vuotta

yli 75 vuotta

2. Mikä on suhteesi esteettömään luontoretkeilyyn? *

Merkitse vain yksi soikio.

Näkemisen vamma

Kuulemisen vamma

Liikkumisen vamma

Ymmärtämisen vamma

Muu:

3. Millainen luonnossa liikkija olet? *

Merkitse vain yksi soikio.

En liiku luonnossa	<i>Siirry kysymykseen 4</i>
Satunnainen kävijä	<i>Siirry kysymykseen 5</i>
Innokas aloittelija	<i>Siirry kysymykseen 5</i>
Aktiivinen harrastaja	<i>Siirry kysymykseen 5</i>
Kokenut luonnossa liikkija	<i>Siirry kysymykseen 5</i>

4. Vastasit, että et liiku luonnossa. Olisitko ystävällinen ja kertoisit, miksi näin on?

Merkitse vain yksi soikio.

Minulla ei ole ystävää, jonka kanssa lähetä

Minulla ei ole osaamista luontoretkeilystä

En löydä esteettömiä luontokohteita

Minua ei kiinnosta luontoretkeily

Muu:

5. Kun lähdet suunnittelemaan luontoretkeä, niin mistä etsit tietoa luontokohteista? Voit valita useamman kohdan. *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

Kyselen ystäviltä

Tutustun internetin retkeily sivustoille

Käytän karttapalveluja

Suunnittelen kohteen paperikartan avulla

Keskustelen ja haen vinkkejä some -ryhmistä kuten Facebook, Instagram

Muu:

6. Hienoa! Kerrotko vielä tarkemmin, että mitä internetsivustoja käytät etsiessäsi tietoa luontokohteista?

7. Arvioi seuraavaksi asteikolla 1-5 kuinka hyvin mielestäsi löytyy tietoa esteettömistä luontokohteista. *

Merkitse vain yksi soikio.

1   2   3   4   5

Ei lainkaan

Todella hyvin

8. Jos liikut luonnossa, niin tarvitsetko henkilökohtaista avustajaa? *

Merkitse vain yksi soikio.

Kyllä tarvitsen

En tarvitse

Muu:

9. Miten yleensä saavut luontokohteeseen? *

Merkitse vain yksi soikio.

Julkisilla välineillä, kuten bussilla

Omalla autolla

Ystävän tai avustajan autolla

Taksilla

Muu:

10. Millaisia oheispalveluja toivot luontoretkeilykohteessa saavasi? Voit valita useamman kohdan. *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

En tarvitse mitään erityisiä palveluja Majoituspalvelut

Ravintolapalvelut Kahvilapalvelut Eräopaspalvelut

Apuvälinevuokraamo ja opastus Retkeilyvarustevuokraamo

Kulttuuripalveluja, kuten teatteri, kuvataiteet, konsertit Muu:

11. Arvioi asteikolla 1-5, miten hyvin mielestäsi oheispalveluja on tarjolla luontoretkeilykohteissa? *

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Ei lainkaan

Todella hyvin

12. Arvioi asteikolla 1-5, miten hyvin mielestäsi alueen oheispalveluista löytyy tietoa?

*

Merkitse vain yksi soikio.

1   2   3   4   5

Ei lainkaan

Todella hyvin

13. Millaisia palveluja tarvitset luontoreitin varrelle? Voit valita useamman kohdan. *

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

Selkeät ja riittävän isot opasteet

Ääniohjattu opastus

Retkeilyohjeista

Esteetön tulipaikka

Esteetön ruokailupaikka

Istuimia reitin varrelle

Telttapaikka, jonne esteetön pääsy

Esteetön wc (huussi)

Muu:

14. Arvioi asteikolla 1-5, miten hyvin ennakkotieto ja luontokohteen todellisuus esteettömyyden näkökulmasta vastaavat toisiaan. *

Merkitse vain yksi soikio.

1   2   3   4   5

Ei lainkaan

Todella hyvin

15. Toivottavasti jaksat vielä vastata kahteen kysymykseen. Kirjoita ja kerro positiivisia kokemuksia, joita olet kokenut luontoretellä. Millaiset asiat tekivät näistä kokemuksista onnistuneita? Jos sinulla ei ole positiivisia kokemuksia, niin vastaa ei ole. *

16. Mitkä olivat sinulle tärkeitä asioita, joita haluaisit erityisesti parantaa liittyen esteettömään luontoretkeilyyn? Kirjoita ja kerro parannusehdotuksia. Jos tämä on sinulle vaikea kysymys, niin voit vastata eos eli en osaa sanoa. *

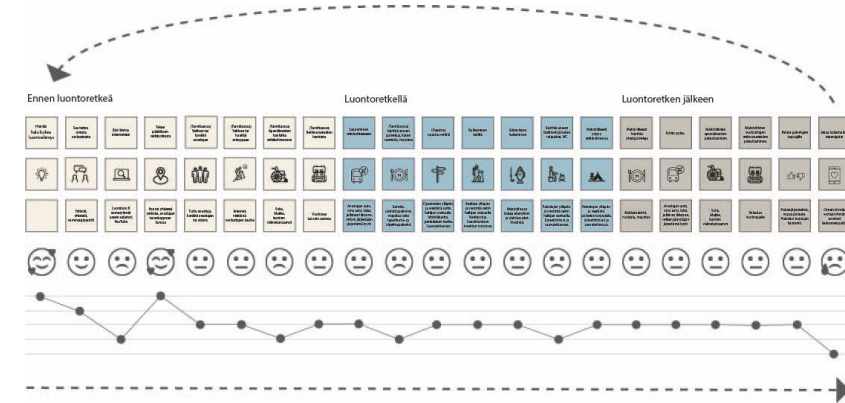
Liite 3

Saate testaajalle

Opinnäytetyö Esteetön luontoretkeily

YAMK Muotoilu

Nina Leino Metropolia AMK

Tutkimusaineistostani olen tuottanut yllä olevan luontoretkeilypolun. Polulla on fiiliskäyrä, joka perustuu tausta-aineistoihin (haastattelut, havainnot, kyselyaineisto). Tästä nostin esiin muotoilujurit (design driver), jotka kuvastavat erityisiä kehittämiskohtia. Näitä ovat:

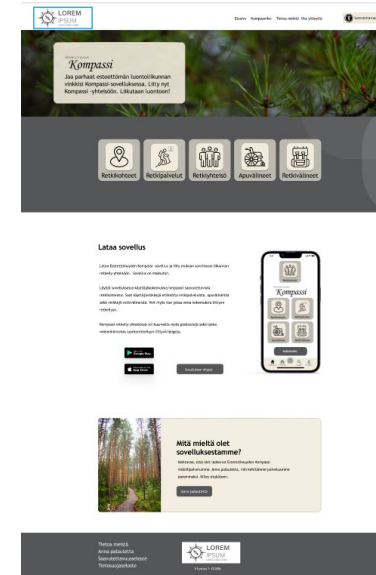
- Luontokohteiden löytäminen (tietoa luontokohteista)
- Apuvälinetiedon löytäminen ja niiden saatavuus retkikohteisiin
- Retkikohteiden palvelujen tarjonta ja niiden löytäminen
- Retkialueiden fasiliteettien puutteet ja ristiriidat informaatioissa (esim. esteetön wc ja tulipaikat)
- Vertaiskokemusten jakaminen ja löytäminen

Osallistavassa työpajassa päädyimme siihen, että lähdän viemään eteenpäin ideaa, joka **tukee vertaiskokemusten jakamista ja löytämistä**. Työpajan keskusteluista jatkojalostin ideaa, josta syntyi mobiilisovellus Esteettömyyden kompassi. Mobiilisovellusta tukee verkkosivu, joka ohjaa ja kannustaa lataamaan mobiilisovelluksen. Verkkosivu toimii myös markkinointikanava esimerkiksi palvelujen tarjoajille.

Toivon nyt, että saisin palautetta ja kehittämissideoita sekä mobiilisovelluksesta että verkkosivusta.

Toimimme näin:

1. Löydät myöhemmin tästä dokumentista linkit sekä verkkosivuun että mobiilisovellukseen protoversiot. Protot on tehty Figma-nimisellä ohjelmalla ja linkit aukeavat kaikilla laitteilla.
2. Selaille rauhassa molempia linkkejä ja testaa toimivuutta. Voit tutkia protoja kaikilla laitteilla.
3. Kirjaa ylös mobiilisovelluksen käytöstä nousseita havaintoja sekä myös ajatuksia visuaalisesta ilmeestä, ulkonäöstä. Tarkastele ennen kaikkea digisaavutettavuuden näkökulmasta mobiilisovellusta.
4. Kirjaa ylös verkkosivun käytöstä nousseita havaintoja sekä myös ajatuksia visuaalisesta ilmeestä, ulkonäöstä. Tarkastele ennen kaikkea digisaavutettavuuden näkökulmasta verkkosivuja.
5. Olemme sopineet yhteisen tapaamisen joko livenä tai verkon yli. Ota tähän tapaamiseen mukaan muistiinpanosi, jotka olet mielellään kirjannut ylös sähköisesti.
6. Käydään yhdessä keskustelleen palaute läpi yhteisessä tapaamisessa.

Esteettömyyden kompassi

Verkkosivun linkki:

edit opinnäytetyön julkaisusta on poistettu linkki

Tämä ns. landing page on kokoava sivusto esteettömän luontoretkeilyn maailmaan. Verkkosivuston tarkoitus on kerätä nyt hyvin hajallaan olevaa tietoa yhteen paikkaan.

Palvelujen tarjoajalle tämä on myös markkinointisivusto.

Testaajalle huomio. Etusivulle on ilmestynyt mystinen valkoinen pystyviiva. Älä anna sen häiritä!

Esteettömyyden kompassi

Mobiilisovelluksen linkki:

edit opinnäytetyön julkaisusta on poistettu linkki

Mobiilisovellus on yhteisöllinen, matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Ajatuksena on, että sovelluksen lataaminen ja selaaminen on mahdollista ilman kirjautumista. Jos haluaa kommentoida tai lisätä omia luontovinkkejä yhteisöön, tulee käyttäjän rekisteröityä.

